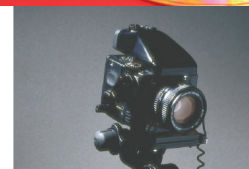


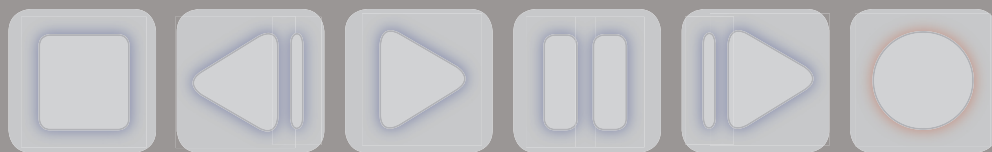
Alapvető tudnivalók



a szerzői jogról



Alapvető tudnivalók a szerzői jogról



I. A SZERZŐI JOG FOGALMA, TÁRGYA, HATÁLYA	6
Bevezetés	6
Mi a szerzői jog?	6
Melyek a szerzői jog legfontosabb hazai jogforrásai?	6
Mire terjed ki a szerzői jogi védelem?	7
Miben különbözik a szerzői joghoz kapcsolódó jogok védelme a szerzői jogi védelemtől?	7
II. A SZERZŐT MEGILLETŐ JOGOK ÉS EZEK KORLÁTAI	10
Melyek a szerző személyhez fűződő és vagyoni jogai?	10
Átruházhatók-e a szerzői jogok?	10
Mit tekintünk a mű felhasználásának?	10
Mi a reprográfiai jogdíj?	11
Ki rendelkezik a munkaviszonyban létrehozott művek szerzői jogaival?	12
Mennyi ideig áll fenn a szerzői jogi védelem?	12
Melyek a szabad felhasználás legfontosabb esetei és szabályai?	13
A szabad felhasználás főbb esetei a következők:	13
Mit kell tudni a felhasználási szerződésekről?	16
III. EGYES MŰFAJOK, MŰTÍPUSOK, ILLETVE FELHASZNÁLÁSOK SAJÁTOS SZABÁLYAI	17
Milyen eltérő szabályok vonatkoznak a szoftverre és az adatbázisra?	17
Önálló szerzői műnek minősül-e a multimédia-alkotás?	18
Léteznek-e külön szerzői jogi szabályok az internetes műfelhasználásra?	18
Milyen kivételek vonatkoznak a reklámművekre?	19
Milyen szabályok vonatkoznak a filmalkotások és más audiovizuális művek szerzőire és előállítóira?	19
Milyen szabályok irányadók a vizuális művek alkotóira?	20
IV. A KÖZÖS JOGKEZELÉS	21
Mit jelent a közös jogkezelés?	21
Mi a különbség a nagyjogos és a kisjogos felhasználás között?	22
V. A SZERZŐI JOGDÍJ	23
Mi a szerzői jogdíj?	23
Hogyan történik a jogdíjak megállapítása?	23
Melyek a közzétételre kerülő jogdíjközlemények?	23
Milyen összegű nyilvános előadási jogdíjat kell fizetni a vendéglátó-ipari üzleteknek?	25
Milyen összegű nyilvános előadási jogdíjat kell fizetniük az üzleteknek és egyéb zenefelhasználóknak?	26

Milyen összegű nyilvános előadási jogdíjat kell fizetniük a nyilvános előadások szervezőinek?	26
Milyen összegű jogdíjat kell fizetni a műsorok továbbközvetítéséért, valamint a művek sugárzásáért vagy egyéb nyilvánossághoz közvetítéséért?	28
Milyen összegű jogdíjat kell fizetni a művek nyilvánosság számára lehívásra hozzáférhetővé tételéért?	28
Milyen összegű mechanikai minimumjogdíjat kell fizetni?	29
Milyen összegű jogdíjat kell fizetni az üres hang- és képhordozók után?	30
Milyen összegű jogdíjat kell fizetni a képzőművészeti alkotások „másodlagos” felhasználása után?	31
Milyen összegű jogdíjat kell fizetni a fénymásolással történő többszörözés után?	32
Milyen összegű előadóművészi és hangfelvétel-előállítói jogdíjat kell fizetni a hangfelvétel sugárzása és nyilvánossághoz közvetítése után?	33
Milyen összegű jogdíjat kell fizetni a rögzített előadás nyilvánosság számára lehívásra történő hozzáférhetővé tételéért?	33
Milyen összegű jogdíjat kell fizetni az előadás sugárzása vagy a nyilvánossághoz történő átvitel céljára készült rögzítése után?	34
Milyen összegű jogdíjat kell fizetni a hangfelvételek nem kereskedelmi orgalomba hozatal céljából történő többszörözéséért?	34
Milyen összegű jogdíjat kell fizetni a filmalkotások sugárzással vagy egyéb módon történő nyilvánossághoz közvetítése, illetve egyes nyilvános előadással történő felhasználása után?	35
Milyen összegű jogdíjat kell fizetni a filmalkotások digitális hordozón (video-CD, CD-R, CDi, DVD) többszörözött példányonkénti terjesztése után?	36
Milyen összegű jogdíjat kell fizetni a filmalkotások nyilvánosság számára lehívásra („on demand”) hozzáférhetővé tétele után?	36

VI. EGYÉB SZERVEZETEK SZEREPE A SZERZŐI JOGI JOGÉRVÉNYESÍTÉSBN 38

Mit kell tudni a Szerzői Jogi Szakértő Testületről?	38
Mit és kivel egyeztet az Egyeztető Testület?	38
Melyek a Magyar Szabadalmi Hivatal szerzői jogi jogvédelmi feladatai?	39

VII. A SZERZŐI JOGI JOGSÉRTÉSEK JOGKÖVETKEZMÉNYEI 40

Mit kell tenni a szerzői jog megsértésekor?	40
Polgári jogi jogkövetkezmények	40
Vámintézkedések	41
Büntetőjogi jogkövetkezmények	42

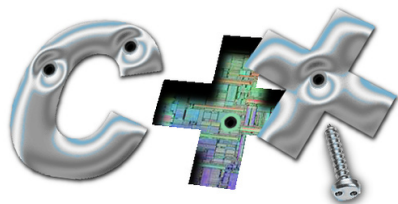
VIII. ADÓZÁSI ÉS TÁRSADALOMBIZTOSÍTÁSI SZABÁLYOK 44

Meddig lehet igénybe venni a szellemi tevékenységek szja-kedvezményét?	44
Változtak-e a szellemi termékek értékcsökkenési leírásának szabályai?	44

Mennyi a kapott jogdíj adókedvezménye társaságiadó-alanyok esetében?	44
Miként lehet a díjbevétel keletkezésének és elszámolásának feltételeit adójogi és számviteli szempontból elfogadhatóan megteremteni?	45
Áfa szempontjából adóalanyok minősülnek-e a szerzők és örököseik?	45
Lehetséges-e kivétel az áfa fizetése alól?	46
Hogyan kell számviteli szempontból elszámolni a szerzői műveket?	46
Hogyan történik a szolgálati idő számítása szerzői jogi védelem alá tartozó tevékenységekből származó jövedelem esetében?	47
Változtak-e az alkotók, előadóművészek társadalombiztosítási járulékfizetési kötelezettségének szabályai?	47
Kell-e egészségbiztosítási hozzájárulást fizetni szerzői, illetve előadói díjak kifizetésekor?	48

I. A SZERZŐI JOG FOGALMA, TÁRGYA, HATÁLYA

Bevezetés



Az útmutató rövid áttekintést ad szerzői jogi törvényünk legfontosabb előírásairól, összefoglalva a szerzői és a szerzői joghoz kapcsolódó jogok védelmével összefüggő alapvető tudnivalókat. Az útmutató meghatározza továbbá a jogdíj fogalmát, egyes típusait, valamint a jogdíj-megállapítás és -érvényesítés intézményrendszerét, végül összefoglalja a jogdíjakra vonatkozó legfontosabb adózási, társadalombiztosítási és számviteli szabályokat. Természetszerűen nem terjed, nem terjedhet ki minden kérdésre, és nem pótolja – szükség esetén – jogi szakértő megkeresését, bevonását sem. Bővebb felvilágosítás kapható a Magyar Szabadalmi Hivatal (MSZH) Ügyfélszolgálatán (1054 Budapest, Akadémia u. 21.; tel.: 474- 5561) vagy Szerzői Jogi Osztályán (tel.: 474-5961; e-mail: szjo@hpo.hu).

Mi a szerzői jog?

A szerzői jog – az iparjogvédelem mellett – a szellemi tulajdon külön ága, amely védi a szerzői műveket és a szerzői joghoz kapcsolódó teljesítményeket. A szerzői jogi szabályozás elsődleges célja az irodalmi, tudományos és művészeti alkotások védelme, megnevezésüktől és bármiféle mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőtől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítéllettől függetlenül.

Melyek a szerzői jog legfontosabb hazai jogforrásai?

A szerzői jog legfontosabb hazai jogforrásai a következők:

- 1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról (Szt.);
- 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet a Szerzői Jogi Szakértő Testület szervezetéről és működéséről;
- 158/2000. (IX. 13.) Korm. rendelet a reprográfiára szolgáló készülékek körének meghatározásáról;
- 117/2004. (IV. 28.) Korm. rendelet a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény 38. §-ának (5) bekezdésében szabályozott szabad felhasználás esetében a nyilvánosság egyes tagjaihoz való közvetítés és a számukra történő hozzáférhetővé tétel módjának és feltételeinek meghatározásáról;
- 16/1999. (XI. 18.) NKÖM rendelet a szerzői és szomszédos jogok közös kezelését végző egyesületek nyilvántartásának részletes szabályairól;
- 18/2006. (IV. 12.) IM rendelet a Magyar Szabadalmi Hivatal által vezetett önkéntes műnyilvántartás részletes szabályairól.

Emellett több jogszabály érinti a szellemi tulajdon védelmét (ezen belül a szerzői jogot), de ezek közül csak az alapvető fontosságúakat emeljük ki:

- 1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről (VII. fejezet: A személyhez és a szellemi alkotásokhoz fűződő jogok);
- 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről (329–329/C. §-ai: Bitorlás; Szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése; Szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok védelmét biztosító műszaki intézkedés kijátszása; Jogkezelési adat meghamisítása);

- 2001. évi CVIII. törvény az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről (7–12. §-ai: A szolgáltató és a közvetítő szolgáltató felelőssége; 13. §: Értesítés a jogsértő információs társadalommal összefüggő szolgáltatásról);
- 1995. évi XXXIII. törvény a találmányok szabadalmi oltalmáról (115/G–115/L. §-ai: az MSZH feladatai);
- 1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról és az osztalékadóról [7. §-a (1) bekezdésének s) pontja: az adózás előtti eredmény csökkentésének lehetősége a kapott jogdíj alapján elszámolt bevétel 50%-ával];
- 2000. évi C. törvény a számvitelről (III. fejezet: Az éves beszámolóról, ezen belül az éves beszámoló részét képező szellemi termékekről);
- 1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról [23. §-a (1) bekezdésének c) pontja: a megyei bíróság hatáskörébe tartoznak: a szerzői és a szomszédos jogi perek, ideértve a közös jogkezelés körébe tartozó jogok és díjigények érvényesítése iránt indított pereket is];
- 1994. évi LIII. törvény a bírósági végrehajtásról (184/A. §-a: Szellemi tulajdonjogok megsértése miatt indított perben hozott határozat végrehajtása; X. fejezet: Biztosítási intézkedés végrehajtása);
- 1979. évi 13. törvényerejű rendelet a nemzetközi magánjogról (19. §-a: A szerzői jogok elbírálására alkalmazandó jogról);
- 371/2004. (XII. 26.) Korm. rendelet az egyes szellemi tulajdonjogokat sértő áruk elleni vámhatósági intézkedésekről;
- 164/2006. (VII. 28.) Korm. rendelet az igazságügyi és rendészeti miniszter feladat- és hatásköréről;
- 167/2006. (VII. 28.) Korm. rendelet az oktatási és kulturális miniszter feladat- és hatásköréről.

Szerzői jogi védelem alatt állnak az irodalmi, tudományos és művészeti alkotások. Az Sztj. a leggyakrabban előforduló műtípusok példálózó felsorolását adja meg, így védett az irodalmi mű, a nyilvánosan tartott beszéd, a szoftver, a zenemű, a filmalkotás, a fotóművészeti alkotás, a térképmű, az építészeti alkotás és annak terve, az iparművészeti alkotás és annak terve stb. A védelem ugyanakkor nem a nevesített műtípusokhoz való tartozástól függ, hanem attól, hogy a mű a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jelleget öltson. Szerzői jogi védelem alatt áll más szerző művének átdolgozása, feldolgozása vagy fordítása is, ha annak egyéni, eredeti jellege van, feltéve, hogy az eredeti mű szerzője az átdolgozáshoz, feldolgozáshoz, illetve a fordításhoz hozzájárult.

Az Sztj.-ben meghatározott védelemben részesülnek a kapcsolódó jogi jogosultak, azaz az előadóművészek, a hangfelvétel-előállítók, a rádió- és televíziószervezetek, a filmelőállítók (ezeket összefoglalóan szomszédos jogi jogosultaknak nevezzük), valamint az adatbázis-előállítók teljesítményei (a továbbiakban együtt: kapcsolódó jogi jogosultak).

Mire terjed ki a szerzői jogi védelem?

Miben különbözik a szerzői joghoz kapcsolódó jogok védelme a szerzői jogi védelemtől?

Az Szjt. külön fejezetekben foglalja össze az e jogosultakra vonatkozó különös előírásokat annak rögzítésével, hogy a számukra biztosított jogok védelme nem befolyásolja az irodalmi és művészeti alkotásokhoz fűződő szerzői jogok védelmét. A kapcsolódó jogok esetében a vagyoni jogok meghatározása kimerítő jellegű, míg a szerzői jogok esetében a vagyoni jogok felsorolása példálózó. További különbség a szerzői jogokhoz képest, hogy a kapcsolódó jogok tekintetében a vagyoni jogok főszabály szerint átruházhatóak, míg a szerzői jogi védelem esetében az átruházás inkább kivételes. A védelmi idő a szerzői joghoz képest rövidebb, és számítása nem a teljesítményt nyújtó személy halálától kezdődik – mint ahogy a szerzői jogi védelem esetében –, hanem pl. filmek tekintetében az első forgalomba hozatalt követő év első napjától.

A szerzői jogban nem találunk az iparjogvédelemben ismert, hatósági aktushoz kötött védelmi előírásokat. A szerzői jogi védelem – amelynek egyedüli feltétele az egyéni, eredeti jelleg – a mű létrejöttének pillanatától kezdve, automatikusan, hatósági eljárás lefolytatása és lajstromba vétel nélkül megilleti a szerzőt.

Az MSZH által vezetett önkéntes műnyilvántartás az iparjogvédelmi oltalmi formáktól független és azokkal nem rokonítható, jogérvényesítést segítő jogintézmény, amelynek részletes szabályait a – 2006. április 15-étől hatályos – 18/2006. (IV. 12.) IM rendelet tartalmazza. A rendelet kiadásának előzménye a szerzőségi védelem törvényi újraszabályozása. Ennek megfelelően az ellenkező bizonyításáig azt kell szerzőnek tekinteni, akinek a nevét ilyenként a művön a szokásos módon feltüntették. Ha ez a rendelkezés nem alkalmazható, akkor pedig azt, aki a művet sajátjaként az MSZH-nál önkéntes műnyilvántartásba vetette, és ezt közokirattal igazolja. Az MSZH által az önkéntes műnyilvántartás alapján kiadott igazolást hatósági bizonyítványnak kell tekinteni, amelynek tartalmát – az ellenkező bizonyításáig – mindenki köteles elfogadni.

A művek önkéntes műnyilvántartásba vételét a szerző, illetve a szerzői joghoz kapcsolódó jogok jogosultja kérheti az MSZH-tól. A műnyilvántartás valamennyi műtípusra, illetve kapcsolódó jogi teljesítményre (előadóművészi teljesítmény, hangfelvétel, rádió- és televízió-műsor, film, adatbázis) kiterjed. A kérelmet az MSZH által rendszeresített formanyomtatványon, személyesen vagy képviselő útján lehet benyújtani az MSZH Ügyfélszolgálatán. A kérelemhez mellékelni kell a mű eredeti vagy másolati példányát. A műpéldánynak vagy hordozójának olyan méretűnek kell lennie, hogy egy A/4-es szabvány méretű borítékban elhelyezhető legyen.

A szolgáltatásért fizetendő díj mértéke művenként 5000 forint, amelyet kizárólag készpénzben vagy bankkártya útján adott fizetési rendelkezéssel (POS-terminál útján) lehet megfizetni a kérelem benyújtásával egyidejűleg.

Az MSZH Ügyfélszolgálat a szabályszerűen benyújtott kérelmet azonnal, a szerzőségi tanúsítvány kiállításával és kiadásával teljesíti. Az okiratban az MSZH azt igazolja, hogy

a kérelmező a tanúsítványhoz hozzáfűzött műpéldány szerinti művet vagy más teljesítményt sajátjaként ismerte el. A tanúsítvány a szellemi alkotásra vonatkozóan szerzői vagy más jogi védelmet nem keletkeztet, csupán bizonyítási eszközként szolgál annak igazolására (pl. egy későbbi perben), hogy a szerző által a sajátjaként nyilvántartásba vett alkotás a tanúsítvány kiállításának napján a tanúsítványhoz hozzáfűzött műpéldány szerinti tartalommal létezett. Lényeges hangsúlyozni azt is, hogy a művön fennálló szerzői jogi védelem független attól, hogy a mű részesülhet-e iparjogvédelmi oltalomban, ideértve különösen a formatervezésiminta-oltalmat és a védjegyoltalmat.

Nem részesülnek szerzői jogi védelemben:

- a jogszabályok, a bírósági vagy hatósági határozatok, a hivatalos közlemények és az ügyiratok, valamint a jogszabállyal kötelezővé tett szabványok és más hasonló rendelkezések;
- a sajtótermékek közleményeinek alapjául szolgáló tények vagy napi hírek;
- valamely ötlet, elv, elgondolás, eljárás, működési módszer vagy matematikai művelet;
- a folklór kifejeződései.

Az Sztj. hatálya akkor terjed ki a külföldön nyilvánosságra került művekre, ha a szerző magyar állampolgár, vagy ha a szerzőt nemzetközi egyezmény, illetve viszonzosság alapján a védelem megilleti. Ilyen nemzetközi egyezmény az 1886-ban aláírt Berni Unió Egyezménye, amelyhez Magyarország 1922-ben csatlakozott. E nemzetközi egyezmény értelmében az unióban részes államokban az egyes részes államok szerzőit ugyanolyan szintű védelem illeti meg, mint amelyet a „fogadó” ország törvényei a saját állampolgárságú szerzőiknek nyújtanak. A magyar állampolgárok által alkotott műveket tehát külföldön is megilleti az adott ország törvényei szerinti védelem, és a külföldi szerző művére nézve is fennáll Magyarországon olyan szintű védelem, amelyet a magyar törvény a belföldi szerző művének nyújt.

A szerzői jog azt a természetes személyt illeti meg, aki a művet megalkotta. Több szerző közös művére, ha annak részei nem használhatók fel önállóan, a szerzői jog a szerzőtársakat együttesen illeti meg – kétség esetén vagy eltérő megállapodás hiányában – egyenlő arányban. Ha a közös mű részei egymástól elválaszthatók (összekapcsolt művek), a saját rész tekintetében minden szerző önállóan gyakorolhatja szerzői jogait. Ha egy gyűjtemény tartalmának összeválogatása, elrendezése vagy szerkesztése egyéni, eredeti jellegűt ölt, akkor önálló szerzői műként részesül védelemben (gyűjteményes művek). A gyűjteményes mű egészére a szerzői jog a szerkesztőt illeti meg, ezzel azonban nem enyésznek el a gyűjteménybe felvett művek szerzőinek önálló jogai. Szerzői jogi védelem illeti meg a szerző örökösét (jogutódját) a védelmi időn belül, valamint azt, aki a szerzőtől a vagyoni jogokat – az Sztj.-ben meghatározott körben – jogátruházásra irányuló szerződéssel megszerezte.

II. A SZERZŐT MEGILLETŐ JOGOK ÉS EZEK KORLÁTAI

Melyek a szerző személyhez fűződő és vagyoni jogai?



Átruházhatók-e a szerzői jogok?

Mit tekintünk a mű felhasználásának?

A szerzőt a mű létrejöttétől kezdve megilleti a szerzői jogok – a személyhez fűződő és a vagyoni jogok – összessége.

A szerző személyhez fűződő joga, hogy

- művét nyilvánosságra hozza, illetve művét a nyilvánosságtól visszavonja,
- művén a nevét feltüntessék és szerzői minőségét elismerjék, valamint,
- művét az eltorzítástól, a megcsonkítástól vagy az egyéb módon sérelmes megváltoztatástól megóvja (a mű integritásához való jog).

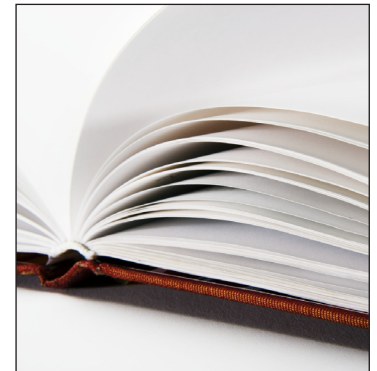
A szerzőnek kizárólagos joga van a mű egészének vagy valamely azonosítható részének anyagi és nem anyagi formában történő bármilyen felhasználására és minden egyes felhasználás engedélyezésére (vagyoni jogok).

A személyhez fűződő jogok nem ruházhatók át, és azokról érvényesen lemondani sem lehet. Főszabályként a vagyoni jogok is forgalomképtelenek, azonban ez alól a törvény számos esetben kivételt enged. Így a vagyoni jogokról az örökösök egymás javára érvényesen rendelkezhetnek. Egyes műfajoknál, illetve meghatározott esetekben szintén kivételt tesz az Szt.: a szoftverek, az adatbázisok, a munkaviszonyban alkotott művek, a reklámozás céljára megrendelt művek és a filmalkotásokban felhasználásra kerülő művek vagyoni jogai átruházhatók, illetve átszállhatnak vagy átszállnak. A vagyoni jogokra is kiterjedő jogátszállás (jogutódlás) következik be az együttesen létrehozott műveknél az ilyen művet kezdeményező, azt a saját nevében nyilvánosságra hozó természetes személy vagy gazdasági társaság javára.

A szerző kizárólagos felhasználási jogának két alaptípusa létezik: a mű egészének vagy valamely azonosítható részének anyagi formában és nem anyagi formában történő felhasználása. Ugyanakkor az Szt. a szerző vagyoni jogait deklaráló főszabályt a legjellemzőbb felhasználási módok példálózó felsorolásával is kiegészíti. Eszerint a mű felhasználásának minősül különösen

- *a többszörözés*, azaz a mű bármely – közvetve vagy közvetlenül megvalósuló – rögzítése, akár véglegesen, akár időlegesen, valamint egy vagy több másolat készítése a rögzítésről, történjen az bármilyen célból (pl. nyomtatással megvalósuló mechanikai, filmes vagy mágneses rögzítés és másolatkészítés, hang- vagy képfelvételek előállítása, sugárzás vagy vezeték útján a nyilvánossághoz történő közvetítés céljából történő rögzítés, a mű tárolása digitális formában elektronikus eszközön, számítógépes hálózaton átvitt művek anyagi formában való előállítása);
- *a terjesztés*, azaz a szerzők kizárólagos joga, hogy engedélyezzék műveik eredetijének és másolatainak a közönség számára adásvétel vagy egyéb tulajdonátruházás révén történő hozzáférhetővé tételét alapvetően a dologi műpéldányok vonatkozásában.

- A terjesztés tipikus módja továbbá a műpéldány(ok) bérbeadása, az országba forgalomba hozatali céllal történő behozatala (importjog) és haszonkölcsönzése;
- *a nyilvános előadás joga*, vagyis a mű érzékelhetővé tétele jelenlévők számára a nyilvánosság számára hozzáférhető helyen vagy bármely más helyen, ahol a családon és annak társasági, ismerősi körén kívüli személyek gyűlnek vagy gyűlhetnek össze (pl. színpadi előadás, hangverseny, szavalóest, felolvasás, filmalkotás vetítése stb.);
 - *a nyilvánossághoz közvetítés sugárzással vagy másként*, azaz a mű érzékelhetővé tétele távollévők számára hangoknak, képeknek és hangoknak vagy technikai megjelenítésüknek vezeték vagy más hasonló eszköz nélkül megvalósuló átvitelével (földi sugárzás). Sugárzás útján megvalósuló műfelhasználásnak minősül a műholdas sugárzás, a kódolt sugárzás, a vezeték útján – vagy bármely más hasonló eszközzel vagy módon – történő műsorközvetítés. Ide tartozik az az eset is, amikor a művet úgy teszik a nyilvánosság számára hozzáférhetővé, hogy a nyilvánosság tagjai a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhatják meg (internetes műlehívás);
 - *a sugárzott műnek az eredetihez képest más szervezet közbeiktatásával a nyilvánossághoz történő továbbközvetítése*. Ennek két formáját szabályozza a törvény: az egyik a sugárzott művek nem egyidejű vagy változtatással megvalósuló átvitele (pl. egy film későbbi időpontban más televíziószervezet által történő továbbközvetítése), a másik a sugárzott művek egyidejű, vezetékes vagy más hasonló módon történő változatlan és csonkítatlan továbbközvetítése (a gyakorlatban a kábeltelevíziós társaságok által történő egyidejű továbbközvetítés);
 - *az átdolgozás*, vagyis a szerző kizárólagos joga arra vonatkozóan, hogy művét átdolgozza vagy erre másnak engedélyt adjon. Átdolgozás a mű fordítása, színpadi, zenei feldolgozása, filmre való átdolgozása, a filmalkotás átdolgozása és a mű minden olyan megváltoztatása, amelynek eredményeként az eredeti műből származékos mű jön létre;
 - *a kiállítás joga*, vagyis a képzőművészeti, fotóművészeti, iparművészeti és ipari tervezőművészeti alkotás szerzőjének joga, hogy a mű kiállításához másnak engedélyt adjon.



Mi a reprográfiai jogdíj?

A többszörözési joggal összefüggésben a magáncélú másolásra tekintettel jogdíjat kell fizetni a fénymásolással és más hasonló módon többszörözhető művek szerzői, valamint a könyv- és lapkiadók javára. A jogdíjat a másolóeszközök gyártói, importőrei, illetve forgalmazói, valamint az ellenérték fejében harmadik személyek számára másolatot készítő vállalkozások kötelesek megfizetni. A díjfizetési kötelezettség nem terjed ki a készülék export céljából történő forgalomba hozatalára.

A nagy felhasználói szervezeteket, intézményeket (egyetemek, könyvtárak, közigazgatás, nonprofit szektor stb.) csak abban az esetben terheli ez a jogdíjfajta, ha üzletszerű másolást folytatnak. A reprográfiaira szolgáló berendezéseket (vagyis a másológépeket), az irodai sokszorosítógépeket, a nyomtatókat és a multifunkcionális eszközöket a Belföldi

Termékosztályozás (BTO) és a Kombinált Nomenklatúrának megfelelő vámtarifaszámok alapulvételével BTO-termékszám és vámtarifaszám szerint sorolja fel a vonatkozó kormányrendelet. Az irodagép- és informatikai ipart, illetve a sokszorosító vállalkozásokat terhelő díjtételek megállapítása a jogosultak által életre hívott Magyar Reprográfiai Szövetség feladata. Az Szt. 2005. május 10-étől hatályos módosítása ugyanakkor rögzíti, hogy a díj mértéke legfeljebb a reprográfiaira szolgáló készülék gyártói kibocsátási árának 2%-a, illetve külföldön gyártott készülék esetében legfeljebb a jogszabály szerinti vám alapjának 2%-a lehet.

A befolyt díjak 25-25%-a a szakirodalmi és tudományos művek, illetve a többi irodalmi mű szerzőinek, 40%-a a könyv- és folyóirat-kiadóknak jár, míg a díjak fennmaradó 10%-át a képző- és fotóművészek kapják.

Ki rendelkezik a munkaviszonyban létrehozott művek szerzői jogaival?

Eltérő megállapodás hiányában a szerző munkaviszonyból (vagy egyéb hasonló jogviszonyból) folyó kötelessége teljesítéseként megalkotott műve átadásával a vagyoni jogokat a munkáltató szerzi meg. Ahhoz, hogy valamely műalkotásra az Szt.-nek a munkaviszony alapján alkotott műre („szolgálati mű”) vonatkozó szabályait alkalmazni lehessen, a munkaviszony fennállásán kívül az szükséges, hogy a munkavállalónak munkaköri kötelezettsége legyen a mű elkészítése, továbbá a munkáltató jogosult legyen a mű felhasználására. Emiatt igen fontos pontosan, írásban meghatározni, hogy mely művek elkészítése a szerző munkaköri kötelessége. Különleges szabály az is, amely szerint – egyes műfajták kivételével – a szerzőt akkor is „megfelelő” díjazás illeti meg, ha a munkáltató a felhasználásra másnak engedélyt ad, vagy a művel kapcsolatos vagyoni jogokat másra átruházza. A vagyoni jogoknak a munkáltatóra történő átszállását követően sem szűnik meg a szerző olyan díjigénye, amely a törvény szerint a felhasználás jogának átruházása után is fennmarad.

Mennyi ideig áll fenn a szerzői jogi védelem?

Főszabályként a szerzői művek védelmi ideje a szerző életében és a halálát követő év első napjától számított hetven évig tart. Szerzőtársak esetén a védelmi időt az utoljára elhunyt szerzőtárs halálát követő év első napjától kell számítani. Eszerint kell számítani a filmalkotás védelmi idejét is.

A szomszédos jogi teljesítmények ötven év védelmi ideje a következő eseményekhez kötődik:

- a hangfelvételek és az azokban rögzített előadások annak az évnek a végétől számított ötven évig részesülnek védelemben, amelyben a hangfelvételt először forgalomba hozták. Abban az esetben, ha ez alatt az idő alatt a hangfelvételt nem hozták forgalomba, annak az évnek a végétől kell az ötven évet számítani, amelyben a hangfelvétel készült;
- a nem rögzített előadások annak az évnek a végétől részesülnek védelemben, amelyben az előadást tartották. Hangfelvételen rögzített előadások esetében az előzőek szerinti számítási mód az irányadó;

- a sugárzott vagy a vezeték útján a nyilvánossághoz átvitt saját műsorokhoz kapcsolódó jogok annak az évnek a végétől számított ötven évig részesülnek védelemben, amelyben a sugárzást, illetve az átvitelt végezték;
- a filmek annak az évnek a végétől számított ötven évig részesülnek szomszédos jogi védelemben, amelyben a filmet forgalomba hozták. Ha ez alatt az idő alatt a filmet nem hozták forgalomba, a jogi védelem annak az évnek a végétől számított ötven évig tart, amelyben a film elkészült. (A filmek előállítóit megillető szomszédos jogi védelem nem tévesztendő össze a filmek alkotóit megillető szerzői jogi védelemmel!);
- az adatbázisok annak az évnek a végétől számított tizenöt évig részesülnek kapcsolódó jogi védelemben, amelyben az adatbázist nyilvánosságra hozták. Ha ez alatt az idő alatt az adatbázist nem hozták nyilvánosságra, annak az évnek a végétől kell a tizenöt évet számítani, amelyben az adatbázis készült. Speciális szabály, hogy az adatbázis tizenöt éves védelmi ideje újra kezdődik, ha az adatbázis tartalmát jelentősen megváltoztatják, és az így megváltoztatott adatbázis is jelentős ráfordítással előállítottak minősül.

A szabad felhasználás körében a felhasználás díjtalan, és a szerző engedélyére sincs szükség. A szabad felhasználás általános – minden esetben kötelező – feltételei a következők:

- szabad felhasználásnak kizárólag a már nyilvánosságra hozott művek esetében lehet helye;
- a szabad felhasználás nem lehet sérelmes a mű rendes felhasználására, és indokolatlanul nem károsíthatja a szerző jogos érdekeit;
- a szabad felhasználásnak meg kell felelnie a tisztesség követelményeinek, és nem irányulhat a szabad felhasználás rendeltetésével össze nem férő célra.

a) a mű részletének idézése (az átvevő mű jellege és célja által indokolt terjedelemben és az eredetihez híven) a forrás, valamint az ott megjelölt szerző megnevezésével;

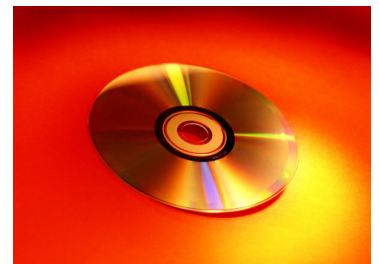
b) nyilvánosságra hozott irodalmi vagy zenei mű részlete, illetve kisebb terjedelmű ilyen önálló mű szemléltetés érdekében iskolai oktatási célra, valamint tudományos kutatás céljára történő *átvétele* [az *a)* pontban említett feltételekkel], feltéve, hogy az átvevő művet nem használják fel üzletszerűen;

c) magáncélú másolás természetes személy által – az építészeti mű, a műszaki létesítmény, a szoftver, a számítástechnikai eszközzel működtetett adatbázis, valamint a mű nyilvános előadásának kép- vagy hanghordozóra való rögzítése kivételével –, ha az a jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját közvetve sem szolgálja. Kivételek:

- kották, amelyek reprográfiával magáncélra sem másolhatók;
- a teljes könyv, folyóirat vagy napilap egésze magáncélra is csak kézírással vagy írógéppel másolható;
- magáncélra sem megengedett, ha a műről más személlyel készíttetnek másolatot számítógépen, illetve elektronikus adathordozóra;

Melyek a szabad felhasználás legfontosabb esetei és szabályai?

A szabad felhasználás főbb esetkörei a következők:



d) *belső (intézményi célra) történő másolatkészítés* könyvtárak, oktatási intézmények, múzeumok, levéltárak, kép- és hangarchívumok által, amennyiben tudományos kutatáshoz szükséges, vagy saját példányról archiválásként tudományos célra, illetve nyilvános könyvtári ellátás céljára készül, vagy megjelent mű kisebb részéről, illetve újság- vagy folyóiratcikkéről készül, ha nem irányul közvetve sem haszonszerzésre (kották kizárólag belső intézményi célra másolhatók, feltéve, hogy másolásuk tudományos kutatáshoz szükséges);



e) papíralapú kiadványok (könyvek egyes részei, újság- és folyóiratcikk) *többszörözése iskolai oktatás céljára* egy-egy iskolai osztály létszámának megfelelő, illetve a köz- és felső-oktatási vizsgákhoz szükséges példányszámban;

f) a mű járulékos vagy közbenső – a felhasználásra irányuló műszaki folyamat elválaszthatatlan és lényeges részét képező, önálló gazdasági jelentőség nélküli – *időleges többszörözése*, ha kizárólag az a célja, hogy lehetővé tegye

- az átvitelt harmadik személyek között hálózaton, köztes szolgáltató által vagy
- a műnek a szerző által engedélyezett, illetve e törvény rendelkezései alapján megengedett felhasználását;

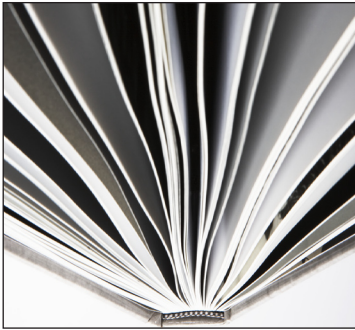
g) *rádió- vagy televíziószervezet által saját eszközeivel készített ideiglenes rögzítés* a saját műsor sugárzásához jogszerűen felhasználható műről (eltérő szerződési kikötés hiányában a rögzítést az elkészítés időpontjától számított legkésőbb három hónap elteltével törölni kell);

h) *nyilvános előadások, politikai beszédek* tájékoztatás céljára szabadon felhasználhatók (a cél által indokolt terjedelemben, lehetőség szerint a forrás és a szerző nevének feltüntetésével) gyűjteményes kiadásuk kivételével;

i) *napi eseményekhez kapcsolódó, időszerű gazdasági vagy politikai témákról* megjelentetett cikkek vagy e témákról sugárzott művek többszörözése, nyilvánosságához közvetítése (az interneten is) a forrás és a szerző nevének feltüntetésével, hacsak a szerző nem tiltotta meg az ilyen felhasználást;

j) képzőművészeti, fotóművészeti, építészeti, iparművészeti vagy ipari tervezőművészeti alkotás *díszletként történő felhasználása* a televíziós műsorszolgáltatásban, a díszlet és jelmez céljára készült művek kivételével;

k) művek felhasználása az *időszerű, napi eseményekről való tájékoztatás* céljára (a cél által indokolt mértékben, lehetőség szerint a forrás és a szerző nevének feltüntetésével);



l) művek szabad előadása – ha az közvetve sem szolgálja jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját, és a közreműködők sem részesülnek díjazásban – a következő esetekben:

- színpadi mű esetében műkedvelő művészeti csoportok előadásán, kiadott szöveg vagy jogosan használt kézirat alapján, feltéve, hogy ez nem ütközik nemzetközi szerződésbe,
- iskolai oktatás céljára és iskolai ünnepélyeken,
- szociális és időskori gondozás keretében,
- nemzeti ünnepeken tartott ünnepségeken,
- egyházak vallási szertartásain és egyházi ünnepségein,
- magánhasználatra, valamint alkalomszerűen tartott zártkörű összejövetelen;

m) nyilvános szolgáltatásokat nyújtó könyvtárak, oktatási intézmények, múzeumok, levéltárak, kép- és hangarchívumok gyűjteményeinek részét képező művek az ilyen intézmények helyiségeiben ilyen célból üzembe állított *számítógépes terminálok képernyőjén* tudományos kutatás vagy egyéni tanulás céljára a nyilvánosság egyes tagjai számára történő megjelenítése, feltéve, hogy mindez nonprofit jelleggel valósul meg;

n) nyilvános szolgáltatásokat nyújtó könyvtárak a mű egyes példányait (a szoftver és a számítástechnikai eszközökkel működtetett adatbázis kivételével) szabadon *haszonkölcsönbe adhatják*;

o) *fogyatékos személyek* javára engedett, fogyatékoságukkal közvetlenül összefüggő szabad felhasználás, ha nem üzletszerű, és a cél által indokolt mértékű.

Mit kell tudni a felhasználási szerződésekről?

A felhasználási szerződések alapvető célja, rendeltetése az, hogy a jogosult engedélyt adjon műve, teljesítménye felhasználására meghatározott díjazás fejében. A törvény nem határozza meg a felhasználási szerződés kötelező tartalmi elemeit, sőt, a törvényben foglaltaktól a felek egyező akarattal eltérhetnek, ha ezt az Szjt. vagy más jogszabály nem tiltja.

A feleknek általában a következő lényeges kérdésekben kell egyezsége jutniuk és azokat a felhasználási szerződésben rögzíteniük:

- a mű (előadás) és a felhasználó pontos megjelölése, megnevezése;
- a felhasználás módjának, idejének, helyének, terjedelmének pontos meghatározása;
- a felhasználás ellenértéke.

A jogosultakat védő garanciális szabály értelmében vitás esetben mindig a szerző számára kedvezőbb értelmezést kell elfogadni, tehát például, ha nem egyértelmű a felhasználási szerződés szövege, akkor az engedély a szerződés céljának megvalósításához elengedhetetlen felhasználási módra korlátozódik, azaz a felhasználó nem szerez korlátlan jogosultságot. Ugyancsak a szerzőt védő szabályok közé tartozik az a törvényi előírás, amely szerint a felhasználási szerződést – meghatározott kivételektől eltekintve – írásba kell foglalni. Ezek a kivételek a következők:

- a napilapban vagy folyóiratban történő közzétételre kötött szerződések;
- az internetes lehívás útján történő nyilvánossághoz közvetítést maga a szerző gyakorolja, és van elektronikus úton kötött és rögzített felhasználási szerződés;
- a szoftver műpéldányának kereskedelmi forgalomban történő megszerzése esetén.

III. EGYES MŰFAJOK, MŰTÍPUSOK, ILLETVE FELHASZNÁLÁSOK SAJÁTOS SZABÁLYAI

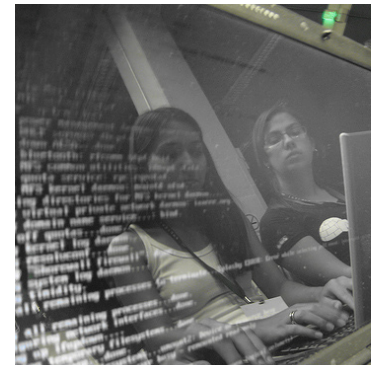
Az Szjt. a szerzői jogi védelem alá tartozó szellemi alkotások példálózó felsorolása között említi a számítógépi programalkotást (anélkül, hogy annak fogalmát meghatározná) és a hozzá tartozó dokumentációt (akár forráskódban, akár tárgykódban vagy bármilyen más formában rögzített minden formáját), ideértve a felhasználói programot és az operációs rendszert is. A törvény azt is rögzíti, hogy a szoftver csatlakozó felületének alapját képező ötlet, elv, elgondolás, eljárás, működési módszer vagy matematikai művelet nem lehet tárgya szerzői jogi védelemnek.

A szerzői művekre vonatkozó általános rendelkezésekhez képest a szoftverre és az adatbázisra az Szjt. számos eltérő szabályt állapít meg. A szoftveren fennálló vagyoni jogok átruházhatók, a munkaviszonyban vagy más hasonló jogviszonyban létrehozott szoftverek esetében pedig a munkáltató általi hasznosítás után a szerzőt nem illeti meg jogdíj. A szoftvert felhasználó személynek lehetősége van a program többszörözésére, átdolgozására, feldolgozására, fordítására, egyéb módon történő módosítására, amennyiben a felhasználó jogszerűen szerezte meg a szoftvert, és a felsorolt cselekményekre a szoftver rendeltetésével összhangban van szükség. A felhasználónak jogában áll továbbá egy biztonsági másolatot készíteni, ha az a felhasználáshoz szükséges. Szűk körben lehetőség van a program logikai felfejtésére (dekompilációjára) is. Nincs lehetőség azonban a szoftverek – idézés mértékét meghaladó – szabad felhasználására (akár iskolai oktatás, akár tudományos kutatás céljára történik), magáncélú másolására, nyilvános előadására, valamint haszonkölcsönbe adására.

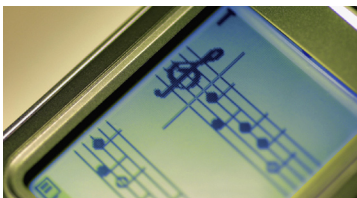
Az Szjt. szerzői jogi védelemben részesíti és a gyűjteményes művek körébe sorolja a tartalmának kiválasztása vagy elrendezése folytán a szerző saját szellemi alkotásának minősülő adatbázisokat. Az általam kiterjedhet olyan adatbázisra is, amelynek részei nem állnak szerzői jogi védelem alatt, sőt, nem is számítanak alkotásnak. Az adatbázis szerzője nem a megrendelő vagy a finanszírozó, hanem az adatbázist összeállító személy. A szoftverhez hasonlóan az adatbázisra vonatkozó vagyoni jogok is szabadon átruházhatók, a munkaviszonyból folyó kötelesség teljesítésekként alkotott adatbázis munkáltató általi felhasználása után a jogosult nem tarthat igényt díjazásra.

2002. január 1-jétől külön jogi védelemben részesülnek a szerzői jogi védelemhez megkövetelt eredetiséggel nem rendelkező adatbázisok is. E védelem az adatbázis előállítóját akkor illeti meg, ha az adatbázis tartalmának megszerzése, ellenőrzése vagy megjelenítése jelentős ráfordítást igényelt. A ráfordítás mennyiségileg vagy minőségileg, illetve mindkét szempontból is lehet jelentős. Ezek az adatbázisok az első nyilvánosságra hozatalt követő év első napjától számított tizenöt évig, illetve az adatbázis elkészítését követő év első napjától számított tizenöt évig részesülnek védelemben, ha ez alatt az idő nem

Milyen eltérő szabályok vonatkoznak a szoftverre és az adatbázisra?



Önálló szerzői műnek minősül-e a multimédia-alkotás?



Léteznek-e külön szerzői jogi szabályok az internetes műfelhasználásra?

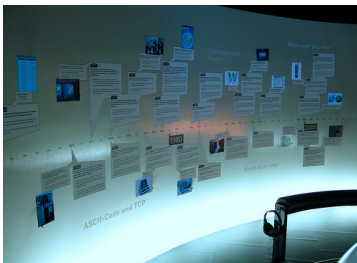
hozták azokat nyilvánosságra. Ez a külön jogi védelem az egyébként szerzői jogi védelemben is részesülő adatbázis előállítóját is megilleti.

A multimédia egy olyan sajátos műtípus, amelyben képi, zenei, szöveges és filmes anyagok, műrészletek vagy önálló művek egyaránt megtalálhatók. Gondot okozhat, hogy egy multimédiás CD-ROM kiadójának szerzők és más jogosultak tucatjaitól kell engedélyt kérnie műveik, illetve teljesítményeik felhasználására. A hazai jogosultak egyelőre nem alakították ki e sajátos felhasználás egy helyen történő engedélyezésének intézményrendszerét. Ennek megfelelően a hazai kiadóknak egyenként kell beszerezniük a hozzájárulásokat. Egyetlen kivétel van: az Sztj. szerint a már nyilvánosságra hozott nem színpadi zeneművek és zeneszövegek multimédiás többszörözésére vonatkozó felhasználási szerződést a kiadóknak az Artisjus-szal, vagyis az irodalmi és zenei művekkel kapcsolatos szerzői jogok közös kezelését végző szervezettel kell megkötniük.

Az internet szerzői jogi megközelítésben nem műtípus, hanem egy felhasználási eszköz, pontosabban a szerzői jogi védelemben nem részesülő adatok és egyéb információk mellett szerzői művek, illetve műrészletek nyilvánossághoz való közvetítésének formája.

Az Sztj. alapján *többszörözésnek* minősül – a mű anyagi hordozón való (mechanikai) rögzítése mellett – a mű tárolása digitális formában elektronikus eszközön, valamint a számítógépes hálózaton átvitt művek anyagi formában való előállítás. Ennek azért van kiemelt jelentősége, mert a számítógépes adatátvitel során a művek köztudottan nem jelennek meg szerzői jogi értelemben vett hagyományos (dologiasult) másolatként, csupán bináris kódok formájában. Az Sztj. ugyanakkor nem használja az „internet” szót, ehelyett olyan nyilvánossághoz való közvetítésről beszél, amikor „a nyilvánosság tagjai a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhatják meg”.

A speciális szabályok egyike az, amelyik szűkebb körben megengedi a szabad felhasználást. A művek járulékos, időleges többszörözése csak akkor szabad felhasználás, ha célja kizárólag az, hogy megvalósuljon a műnek harmadik személyek közötti hálózati átvitele köztes szolgáltató által, vagy az a szerző által engedélyezett, illetve a törvény rendelkezései alapján megengedett műfelhasználás megvalósulásához szükséges műszaki folyamat része. A műről számítógéppel vagy elektronikus adathordozóra történő magáncélú másolatkészítés csak abban az esetben minősül szabad felhasználásnak, ha azt a felhasználó saját maga készíti el.



Az Sztj. alapján a mű *nyilvános előadásának* fogalma az előadóművészi teljesítmény eredményeként megvalósuló „élő előadás” mellett magában foglalja a mű érzékelhetővé tételét bármilyen műszaki eszközzel vagy módszerrel. Ilyennek minősül például a filmalkotás vetítése, a közönséghez közvetített vagy (műpéldányon) terjesztett mű hangszóróval való megszólaltatása, illetve képernyőn való megjelenítése. A mű szerzőjének, adott esetben

a szerzői jog más jogosultjának az engedélyéhez kötött, képernyőn való megjelenítés (mint felhasználási cselekmény) részét képezi a művek és más teljesítmények interneten keresztül történő felhasználási folyamatának.

A *nyilvánossághoz való közvetítési jog* definíciója is tartalmazza a művekhez való internetes hozzáférést, amikor a nyilvánosság tagjai a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhatják meg. A művek, előadások és hangfelvételek „lehívásos” hozzáférhetővé tételének csak az egyik típusa az internetes felhasználás, tehát az, amikor a közönség tagjai saját számítógépükkel a hálózatra kapcsolódva oly módon jutnak el a műhöz, hogy azt elektronikus úton lehívják, letöltik (*download*) valamely központi számítógép adatbázisáról, szerveréről. A szerzők és az egyéb jogosultak (előadóművészek) ezt az engedélyezési jogot saját maguk, illetve közös jogkezelő szervezeteik útján gyakorolhatják. Az érintett közös jogkezelő szervezetek évenként nyilvánosságra hozzák a Magyar Közlönyben a szerzői művek, illetve előadások számítógépes hálózat útján történő átviteléért (nyilvánossághoz közvetítéséért) fizetendő jogdíjakat.

A reklámművekhez fűződő gazdasági érdekekre és a reklámpiac sajátosságaira tekintettel a reklámozás céljára megrendelt műre vonatkozó vagyoni jogok átruházhatók a felhasználóra. Éppen ezért ebben a körben nagy a jelentőségük a felek közötti felhasználási szerződés tartalmi elemeinek (a felhasználás módja, mértéke, földrajzi területe, időtartama, a reklám hordozójának meghatározása, a szerzőnek járó díjazás stb.).

Az Sztj. külön fejezetben foglalja össze a filmalkotásra mint többszerzős műre vonatkozó speciális szabályokat. A filmalkotás szerzői a film céljára készült irodalmi és zeneművek szerzői, a film rendezője és mindazok, akik a film egészének kialakításához szintén alkotó módon járultak hozzá. A szerzői minőség feltétele a filmnél is az eredetiség, az alkotótevékenység. A kizárólag a film alkotásának technikai vagy szervezési, gazdasági hátterét biztosító személyek nem válnak a film szerzőivé. Az Sztj. definiálja a film előállítójának fogalmát („aki saját nevében kezdeményezi és megszervezi a film megvalósítását, gondoskodva ennek anyagi és egyéb feltételeiről”), nem szűkítve le e kört a gazdasági társaságokra. A megfilmesítési szerződés lényege pedig az, hogy a szerzők a jövőre nézve – ellenkező kikötés hiányában – a filmelőállítóra ruházzák át a filmalkotás felhasználására és a felhasználás engedélyezésére vonatkozó jogot (a szerzői vagyoni jogokat). A film előállítója a megszerzett felhasználási jogokat rendszerint nem maga hasznosítja, hanem forgalmazási szerződés keretében értékesíti a jogokat meghatározott felhasználási módra, földrajzi területre és időtartamra. A szerző jogait védi azonban az a szabály, amely szerint a jogátruházás nem terjed ki a magánmásolásra tekintettel fennálló „üreskazetta”-jogdíjra, a mű bérbeadásából (videokölcsönzés) fakadó díjigényre, valamint a mű egyidejű, változatlan továbbközvetítéséhez fűződő díjigényre („kábeljogdíj”); a szerző jogait védi továbbá az az előírás is, miszerint a filmszerzőt minden egyes felhasználási mód tekintetében külön-külön díjazás illeti meg.



Milyen kivételek vonatkoznak a reklámművekre?

Milyen szabályok vonatkoznak a filmalkotások és más audiovizuális művek szerzőire és előállítóira?

Milyen szabályok irányadók a vizuális művek alkotóira?



A képző-, ipar-, fotó- és más vizuális alkotóművészek számára kiemelten fontos kiállítási jog azt jelenti, hogy a műalkotás tulajdonosa köteles a művet a szerzői jog gyakorlása végett időlegesen a szerző rendelkezésére bocsátani, ha ez méltányos érdekét nem sérti. Ha pedig a tulajdonos kívánja a művet kiállítani, akkor ehhez szükség van a szerző hozzájárulására a közgyűjteményekben őrzött alkotások kivételével. A kiállítás fejében díjazás jár, amelyre a művész gyakran nem tart igényt, mivel az alkotóművész számára a kiállításon való részvétel biztosítja az elismerést, a művészi rangot. Speciális szabály az is, amely szerint a szabadban, nyilvános helyen, állandó jelleggel felállított képzőművészeti, építészeti és iparművészeti alkotás látképe a szerző hozzájárulása és díjazás nélkül elkészíthető és felhasználható. Ugyancsak szabadon használhatók fel ezek az alkotások tudományos ismeretterjesztő előadás, továbbá oktatás céljára.

A követő jog (*droit de suite*) értelmében az eredeti műalkotás tulajdonjogának műkereskedő közreműködésével történő visszerhes átruházásakor szerzői díjat kell fizetni a vizuális művészek közös jogkezelő szervezetének, a HUNGART-nak. E rendelkezést csak a műalkotás tulajdonjogának első – a szerző részéről történő – átruházását követően kell alkalmazni. A követő jogi díjigény mértéke korábban minden ügylet után egységesen 5% volt, ami viszont nem felelt meg a 2001/84/EK irányelv alsó és felső küszöbértéket tartalmazó, továbbá degresszíven növekvő kulcsú díjszámítást előíró rendelkezéseinek. 2006. január 1-jétől az Sztj. – a műtárgypiac sajátosságaira figyelemmel – 5000 forint feletti vételár esetén ír elő díjfizetési kötelezettséget, míg – kötelezően átvéve az irányelv felső küszöbértékét – 12 500 euróban (kb. 3 125 000 forint) maximálja a díjigény felső határát. A követő jogdíj a műkereskedőt, vagyis azt a személyt vagy vállalkozást terheli, aki vagy amely műalkotásokat forgalmaz. A követő jog a szerző egyéb vagyoni jogaihoz hasonlóan a szerző életében és a halálát követő év első napjától számított hetven évig áll fenn, ezután már nem érvényesíthető.

Az Sztj. a követő joghoz hasonló tartalommal 5%-os mértékű *járulékfizetést* ír elő a lejárt védelmi idejű eredeti képzőművészeti és iparművészeti alkotás tulajdonjogának műkereskedő közreműködésével történő átruházásakor. A díjfizetési kötelezettség nem terjed ki azokra az ügyletekre, amelyekben muzeális intézmény eladóként vagy vevőként működik közre. A *fizető köztulajdon (domain public payant)* intézménye a követő jogtól – amellett, hogy a védelmi idő után lép be – annyiban tér el, hogy a beszedett járulékot nem meghatározott szerző, illetve annak jogutódja kapja közvetlenül, hanem a HUNGART a hozzá átutalt járulékot az alkotói tevékenység támogatására és az alkotóművészek szociális céljaira használja fel. Az átláthatóság követelményének megfelelően a járulék összegéről, felhasználásáról a nyilvánosságot az oktatási és kulturális miniszter hivatalos lapjában évente tájékoztatja.

IV. A KÖZÖS JOGKEZELÉS

A művek, műsorok egyidejű és nagy tömegű lejátszása miatt egyedileg nem gyakorolható szerzői és szomszédos jogok érvényesítésére született meg évtizedekkel ezelőtt a közös jogkezelés intézménye, amelynek keretében a jogosultak által erre létrehozott szervezetek gondoskodnak a művek és teljesítmények engedélyezéséről és a jogok érvényesítéséről (jogdíjak beszedése, felosztása, dokumentálása). Legismertebb esetei a nyilvános zenefelhasználások után, a felhasználások helyétől, típusától, jellegétől függően eltérő mértékben meghatározott jogdíjtartifa vagy jogdíjátalány, továbbá a szerzői művek, hangfelvételek magánmásolására és a művek egyidejű, változatlan továbbközvetítésére tekintettel fennálló jogdíjigény (reprográfiai jogdíj, „üreskazetta”-jogdíj és „kábeljogdíj”) érvényesítése. Az Sztj. a nyilvánossághoz közvetítés egyes eseteire, valamint a nyilvános zenefelhasználásra nézve kimondja, hogy a felhasználások jogosítására és a fizetendő díjak mértékére vonatkozóan az érintett közös jogkezelő egyesületek kötnek szerződést a felhasználókkal, kivéve, ha a jogosult az egyesülethez intézett írásbeli nyilatkozatában előzetesen tiltakozott művei vagy teljesítményei közös jogkezelés körében történő engedélyezése ellen.

A közös jogkezelés lehet

- *kötelező közös jogkezelés*, ha a jogkezelést a törvény írja elő (pl. az „üreskazetta”-jogdíj és a „kábeljogdíj” érvényesítése);
- *kiterjesztett közös jogkezelés*, ha egy jogkezelő jogosult valamely felhasználást engedélyezni, illetve díjigényt érvényesíteni, és ezt megteszi, akkor a felhasználó jogosulttá válik azonos feltételek mellett a közös jogkezelő által érintett valamennyi jogosult azonos műfajú művének felhasználására, akár tagja a jogosult a közös jogkezelő egyesületnek, akár nem (pl. nem színpadi művek nyilvános előadása). Kötelező közös jogkezelésnél ez a kiterjesztés korlátlan, önkéntesnél azonban a jogosult tiltakozhat műve (teljesítménye) felhasználásának közös jogkezelés körében történő engedélyezése ellen;
- *önkéntes közös jogkezelés*, ha a jogkezelés a jogosultak önkéntes elhatározásán alapul (pl. a filmszerzők és előállítók engedélyezési joga a filmalkotások sugárzással történő nyilvánosságához közvetítésére).

A közös jogkezelő szervezetek nyilvántartásba vételét és szakmai felügyeletét az oktatási és kulturális miniszter látja el, illetve gyakorolja.

Egy adott területre, vagyis a művek, egyéb teljesítmények meghatározott csoportjára csak egy közös jogkezelőt lehet nyilvántartásba venni. Lehetőség van viszont arra, hogy a törvényben nem említett jogok kezelésére a jogosultak alakítsanak egyesületet, illetve a törvény szerinti csoportosítástól (1. irodalmi és zenei művek, 2. képző-, ipar- és fotóművészeti alkotások, 3. filmalkotások, 4. előadások, 5. hangfelvételek) az érintett jogosultak egyező akarattal eltérjenek. A nyilvántartásba vett közös jogkezelő szervezetek a következők:

Mit jelent a közös jogkezelés?



Közös jogkezelő neve	Területe	Honlap
Artisjus Magyar Szerzői Jogvédő Iroda Egyesület (Artisjus)	irodalmi és zenei művek	www.artisjus.hu
HUNGART Vizuális Művészek Közös Jogkezelő Társasága Egyesület (HUNGART)	képző-, ipar- és fotóművészeti alkotások	http://www.hungart.org
Művészeti Szakszervezetek Szövetsége Előadóművészi Jogvédő Irodája (MSZSZ-EJI)	előadóművészi teljesítmények	http://www.eji.hu
Magyar Hanglemezkidők Szövetsége (MAHASZ)	hangfelvételek	http://www.mahasz.hu
FilmJus Filmszerzők és Előállítók Szerzői Jogvédő Egyesülete (FilmJus)	filmalkotások és audiovizuális művek	http://www.filmjus.hu
Magyar Reprográfiai Szövetség (RSZ)	fénymásolással érintett szerzők és kiadók	http://www.reprografia.hu
Magyar Szak- és Szépirodalmi Szerzők és Kiadók Reprográfiai Egyesülete (MASZRE)	irodalmi szerzők, szakirodalmi szerzők, könyv- és folyóirat-kiadók javára történő jogdíjfelosztás	http://www.maszre.hu

Mi a különbség a nagyjogos és a kisjogos felhasználás között?

A mű bármiféle felhasználásához a szerző vagy a nevében eljáró közös jogkezelő szervezet hozzájárulása szükséges, akit ennek fejében díjazás illet meg. Ez a hozzájárulás általában írásos szerződés formáját ölti, kivéve ha jogszabály kifejezetten megengedi az írásbeli alaktól való eltérést. A szerzői jogi szakzsargon szerint azokban az esetekben, amikor a felhasználási szerződést közvetlenül a szerzővel, illetve ügynökségével (producerével) kell megkötöni, *nagyjogról*, míg azokban az esetekben, amikor a szerző igényeit a jogkezelő szervezet érvényesíti, *kisjogról* beszélhetünk.

V. A SZERZŐI JOGDÍJ

A szerzői jogdíj a mű felhasználása ellenében a szerzőt, illetve az egyéb jogosultakat megillető díjazás. Az Sztj. főszabályként mondja ki, hogy a díjazásnak – a felek eltérő megállapodása hiányában – a felhasználáshoz kapcsolódó bevétellel kell arányban állnia (arányos díjazás elve). Más esetekben a szerzőt a mű felhasználásáért megfelelő díjazás illeti meg anélkül, hogy a felhasználás engedélyezésére kizárólagos joga volna (megfelelő díjazás elve).

A díjmegállapítást illetően a leghatékonyabb megoldás az, amikor a mű felhasználásának engedélyezésekor arányos részesedést kötnek ki a szerzők és a szerzői jog egyéb jogosultjai javára. Ezt az elvet általában ott alkalmazzák, ahol közvetlen kapcsolat van a mű felhasználása és a felhasználásból befolyt bevétel között (pl. műpéldányok eladása, bérbeadása, művek sugárzása).

A szerzői jogban szinte mindenhol elterjedt szokássá vált az ún. 10%-os elv, vagyis az a szabály, hogy a felhasználók a mű hasznosítása révén szerzett összes bevétel kb. 1/10 részéről kötelesek lemondani a szerzők és egyéb jogosultak javára. „Vegyes” felhasználás (védett és nem védett művek felhasználása) esetén a tarifa csökken, illetve különböző kedvezmények léteznek.

A nyilvánosan (pl. koncerteken, rendezvényeken stb.) előadott művek esetében a fizetendő jogdíj szinte minden esetben a (jegy)bevétel összegéhez igazodik, de különféle mérséklésekre (pl. jótékony célú rendezvények esetében) itt is mód van. A belépődíjak visszaszorulása és a szponzorálás elterjedése szükségessé tette a kereskedelmi jellegű bevételek bevonását a jogdíjalap körébe. A speciális zenefelhasználásokra (pl. közlekedési eszközökön szolgáltatott zene, filmszínházak zeneszolgáltatása stb.) felhasználási körönként történik a díjmegállapítás. A rádió- vagy televízió-műsorok egyidejű változatlan átvitelét végző (kábel)szervezetek által fizetendő jogdíj Európában a legalacsonyabbak közé tartozik, de a kis műsórátvivő szervezetek tarifája ennél is alacsonyabb. A rádió- és televíziószervezeteknek a műfelhasználásokért fizetendő, a költségvetési támogatásuk, előfizetői díjbevételük, továbbá reklám- és szponzorációs bevételeik meghatározott százalékhöz igazított jogdíj mértéke megfelel a nemzetközi ajánlásoknak. Az ún. mechanikai (hangfelvétel) többszörözési és a magáncélú másolásra tekintettel megállapított („üreskazetta”) jogdíjakat a fogyasztói ár bizonyos százalékában kalkulálják, vagy az árjegyzéki ár szerint számítják.

Az egyes felhasználási formák esetében fizetendő szerzői jogdíj összegét – az oktatási és kulturális miniszter jóváhagyását követően – a jogkezelő szervezetek rendszerint évente teszik közzé a Magyar Közlönyben. A jogdíjközlemény az egyes felhasználási formákra általában differenciált összegű szerzői jogdíjakat állapít meg. A jogdíjközleményekben

Mi a szerzői jogdíj?

Hogyan történik a jogdíjak megállapítása?



Melyek a közzétételre kerülő jogdíjközlemények?

meghatározott díjtételek mindig nettó összegként értendők, amelyhez 20% áfát kell hozzászámítani. A közzétételre kerülő jogdíjközleményeket a következőkben mutatjuk be.



1. Az Artisjus Magyar Szerzői Jogvédő Iroda Egyesület jogdíjközleményei:

- közlemény az irodalmi és zeneművek nem színpadi nyilvános előadásáért, kereskedelmi célból kiadott hangfelvételek vagy arról készült másolatok nyilvánosságához közvetítéséért a vendéglátó-ipari üzletek és kereskedelmi szálláshelyek által fizetendő szerzői és szomszédos jogi jogdíjakról (a kereskedelmi és vendéglátó-ipari felhasználókra vonatkozó jogdíjközlemény);
- közlemény az irodalmi és zeneművek nem színpadi nyilvános előadásáért, kereskedelmi célból kiadott hangfelvételek vagy arról készült másolatok nyilvánosságához közvetítéséért az üzletek és egyéb zenefelhasználók által fizetendő szerzői és szomszédos jogi jogdíjakról (az üzletekre és egyéb zenefelhasználókra vonatkozó jogdíjközlemény);
- közlemény az irodalmi és zeneművek nem színpadi nyilvános előadásának engedélyezése fejében az előadások szervezői által fizetendő szerzői jogdíjakról (az előadások szervezőire vonatkozó jogdíjközlemény);
- közlemény a rádió- vagy televízió-műsorok egyidejű, változatlan, a nyilvánossághoz történő továbbközvetítéséért, valamint az irodalmi és zeneművek sugárzás útján, vezetékkel vagy egyéb módon a nyilvánossághoz történő közvetítéséért fizetendő szerzői jogdíjakról (sugárzási jogdíjközlemény);
- közlemény az irodalmi és zeneművek nyilvánosság számára lehívásra („on demand”) hozzáférhetővé tétele fejében fizetendő szerzői jogdíjakról (lehívásos jogdíjközlemény);
- közlemény a hangfelvételen többszörözött, illetve filmalkotásokba foglalt, videón vagy DVD-n többszörözött zeneművekre megállapított mechanikai minimumjogdíjakról (mechanikai jogdíjközlemény);
- közlemény a magáncélú másolásokra tekintettel megállapított üres hang- és képhordozójogdíjakról (magánmásolási jogdíjközlemény).

2. A HUNGART Vizuális Művészek Közös Jogkezelő Társasága Egyesület jogdíjközleménye a képző-, ipar- és fotóművészeti alkotások „másodlagos” felhasználása tekintetében

3. A Magyar Reprográfiai Szövetség közleménye a fénymásolással vagy más hasonló módon történő többszörözés után járó (reprográfiai) jogdíjakról

4. A Művészeti Szakszervezetek Szövetsége Előadóművészi Jogvédő Irodájának (MSZSZ-EJI) és a Magyar Hanglemezkiadók Szövetségének (MAHASZ) közös jogdíjközleménye a kereskedelmi célból kiadott hangfelvételnek vagy az arról készült másolatnak sugárzás útján, továbbá vezetékkel vagy bármely más hasonló

eszközzel vagy módon a nyilvánossághoz közvetítéséért fizetendő előadóművészi és hangfelvétel-előállítói jogdíjakról és e felhasználások egyéb feltételeiről

5. A Művészeti Szakszervezetek Szövetsége Előadóművészi Jogvédő Irodájának (MSZSZ-EJI) jogdíjközleményei:

- a rögzített előadás nyilvánosság számára lehvására történő hozzáférhetővé tétele engedélyezésének feltételeiről;
- az előadás sugárzás vagy a nyilvánossághoz történő átvitel céljára készült rögzítésének díjáról és a felhasználás egyéb feltételeiről.

6. A Magyar Hanglezkiadók Szövetségének (MAHASZ) jogdíjközleménye a hangfelvételek nem kereskedelmi forgalomba hozatal céljából történő többszörözéséért fizetendő hangfelvétel-előállítói jogdíjakról és e felhasználások egyéb feltételeiről

7. A FilmJus, Filmszerzők és Előállítók Szerzői Jogvédő Egyesületének jogdíjközleményei:

- a filmalkotások sugárzással vagy egyéb módon történő nyilvánossághoz közvetítése után, illetve egyes nyilvános előadással történő felhasználása után fizetendő jogdíjakról;
- a filmalkotások digitális hordozón (video-CD, CD-R, CDi, DVD) többszörözött példányonkénti terjesztése után fizetendő jogdíjakról;
- filmalkotások nyilvánosság számára lehvására („on demand”) hozzáférhetővé tétele fejében fizetendő jogdíjakról.

Nyilvános előadásnak minősül a művek magánfelhasználás körébe nem sorolható valamennyi előadása, ha az egyébként nem minősül szabad felhasználásnak, vagyis a mű nyilvánosság számára hozzáférhető helyen vagy bármely más helyen történő bemutatása, illetve a műnek, a mű előadásának vagy képernyőn történő megjelenítésének bemutatása, vagy pedig a nagyközönséghez történő bemutatása vagy átvitele bármely formában, bármely eszközzel vagy eljárással.

Korábban az Artisjus egyetlen jogdíjközleményben foglalta össze a művek nyilvános előadásáért és nyilvánossághoz közvetítéséért fizetendő jogdíjak tarifáit és a felhasználás feltételeit. 2004-től viszont önálló közlemény formájában jelenti meg az irodalmi és zeneművek nem színpadi nyilvános előadásának engedélyezése fejében az előadások szervezői által fizetendő szerzői jogdíjak tarifáit, az „on demand” típusú műlehívás tarifáit, valamint a rádió- vagy televízió-műsorok egyidejű továbbközvetítéséért, valamint az irodalmi és zeneművek sugárzás útján, vezetékkel vagy egyéb módon a nyilvánossághoz történő közvetítéséért fizetendő szerzői jogdíjak tarifáit.

Milyen összegű nyilvános előadási jogdíjat kell fizetni a vendéglátó-ipari üzleteknek?



A vendéglátó üzletek és szálláshelyek nyilvános zenefelhasználására kiterjedő jogdíjki-
 zlemény első fejezete a vendéglátó üzletekben és a szálláshelyeken bármilyen technikai
 eszközzel (pl. rádió, tévé, magnó, CD) történő zenefelhasználás esetén fizetendő jogdíja-
 kat tartalmazza üzletkategóriák és nyitva tartás szerinti bontásban. A második fejezet a
 jogdíjki-
 zlemény alkalmazásában felmerülő fogalmakat, eljárási szabályokat, továbbá a
 felhasználók beszámolási és elszámolási kötelezettségét részletezi. A harmadik fejezet a
 jogdíjki-
 zlemény időbeli hatályát rögzíti. Az élő zenei felhasználás ösztönzését szolgálja,
 hogy a legalább két főt tartós (legalább egy negyedévet elérő) foglalkoztatás keretében
 alkalmazó felhasználó az élő zenére – mint értékesebb, közvetlen zenefelhasználásra –
 irányadó magasabb díj felét köteles csak megfizetni.

A zeneszolgáltatás tervezett megkezdését megelőzően a felhasználónak írásbeli bejelen-
 tést kell tennie az Artisjusnak (1016 Budapest, Mészáros u. 15–17.). Ugyancsak írásban és
 előzetesen kell bejelentenie azt, ha a jogdíjfizetést érintő bármilyen változás történt (pl.
 a zeneszolgáltatást megszüntette). Ha a bejelentést nem a felhasználó teszi meg, hanem
 a zenefelhasználás ellenőrzése során az Artisjus észleli, akkor a jogkezelőnek lehetősége
 van a szerzői jogdíj kétszeres összegének megfizettetésére.

**Milyen összegű nyilvános
 előadási jogdíjat kell fizetniük
 az üzleteknek és egyéb
 zenefelhasználóknak?**

Az üzletek és egyéb zenefelhasználók nyilvános zenefelhasználására kiterjedő jogdíj-
 ki-
 zlemény szintén három fejezetből áll. Az első fejezet a különböző (nem vendéglátó-
 ipari és kereskedelmi szálláshelyi) nyilvános zenefelhasználásokat taglalja. Ide tartozik
 a kereskedelmi üzletekben, bevásárlóközpontokban vagy az eseti vásárokon végzett
 zeneszolgáltatás is, valamint a koncertek, bálók, műsoros előadások alkalmával végzett
 zenefelhasználás. Jogdíjat kell fizetni, ha a zeneszolgáltatás például benzinkúton, nyilván-
 os váróhelyiségben, múzeumokban, moziban, divatbemutón, a nyilvánosság számá-
 ra nyitva álló közlekedési eszközökön, autóbuszon, hajón, vonaton, repülőgépen vagy
 sportbemutató alkalmával, műjégpályán, strandon, aerobicfoglalkozáson történik. A jog-
 díj vetítési alapja az esetek többségében az üzlet alapterülete vagy befogadóképessége,
 esetenként pedig jegybevétele. A térítésmentes jegyek jogdíjának alapja nem a szakmai
 jegyek ára, hanem a közönség részére legnagyobb számban értékesített jegyek értéke.
 Ebben a fejezetben található meg a távbeszélő útján megvalósuló, le hívásnak nem mi-
 nősülő zenefelhasználás után fizetendő szerzői jogdíjak, ahol a jogdíj mértékét a rend-
 szerbe kapcsolt vonalak száma határozza meg. A második fejezet („Közös rendelkezések”)
 a jogdíjki-
 zlemény alkalmazásában felmerülő fogalmakat, eljárási szabályokat, továbbá a
 felhasználók beszámolási és elszámolási kötelezettségét részletezi. A harmadik fejezet a
 jogdíjki-
 zlemény időbeli hatályát állapítja meg.

**Milyen összegű nyilvános
 előadási jogdíjat kell fizetniük
 a nyilvános előadások
 szervezőinek?**

2004-től külön jogdíjki-
 zlemény állapítja meg az irodalmi és zeneművek nem színpadi
 nyilvános előadásának (koncertek) szervezői számára a nyilvános előadások engedélye-
 zése fejében fizetendő szerzői jogdíjakat, valamint a felhasználás egyéb feltételeit.

A jogdíjközlemény alkalmazásában koncert: olyan zenei előadás, amelyre a közönség a zene hallgatása céljából gyűlik össze, és amely előadáson a zene főszolgáltatásként kerül felhasználásra. A jogdíj mértéke az áfával csökkentett bevétel 9%-a, de a fizetendő szerzői jogdíj nem lehet kevesebb, mint a belépődíj nélküli rendezvényekre a jogdíjközleményben megállapított szerzői jogdíj mértéke. A diszkóra, bálra, táncháza, össztánra részben eltérő szabályok vonatkoznak. Ide tartoznak azok a rendezvények, ahol a közönség szerkesztett, válogatott lemezbemutató vagy élő előadás útján nyújtott zeneszolgáltatás mellett táncolhat. A jogdíj mértéke az áfával csökkentett bevétel 8%-a, de a fizetendő szerzői jogdíj itt sem lehet kevesebb, mint a belépődíj nélküli rendezvényekre megállapított szerzői jogdíj mértéke. Műsoros előadás [olyan vegyes irodalmi és zenei, szórakoztató műsor, továbbá revü, varieté, táncbemutató, táncverseny, lézerszínház stb., amelyet egy vagy több fellépő (közreműködő) részvételével rendeznek] esetében a jogdíj mértéke az áfával csökkentett bevétel 7%-a, de legalább a belépődíj nélküli rendezvényekre megállapított szerzői jogdíj mértékével azonos összeg.

A szerzői jogdíj részbeni előre történő megfizetését magában foglaló részletfizetési megállapodás esetén legkésőbb az előadást (rendezvényt) megelőző három nappal kell a szerzői jogdíj első részletét megfizetni. A jogdíjrészlet megfizetésével egy időben a szervező olyan mértékű felhasználási engedélyt szerez az előadásra, amely megfelel a megfizetett szerzőijogdíj-részlet és a jogdíjközlemény alapján fizetendő teljes szerzői jogdíj arányának. A szervező három nappal a rendezvény után vagy a megállapodásban meghatározott egyéb határidőre köteles az elszámolás alapjául szolgáló iratokat csatolni. A szervező a belépőjegyeket – ellenőrizhető nyilvántartásai alapján – a számviteli jogszabályokban meghatározott szigorú számadású bizonylatként köteles kezelni. Amennyiben a szervező bejelentési kötelezettségének önként nem tesz eleget, az Artisjus kérheti a szervező bizonylatait, vagy előzetes egyeztetést követően betekinthesse a rendezvényt kapcsolatos elszámolásaiba. Ha a kért iratokat és bizonylatokat írásbeli felszólítás után sem nyújtják be határidőre, az Artisjus a rendelkezésére álló adatok alapján állapítja meg a fizetendő szerzői jogdíjat. A jogdíjközlemény alapján fizetendő teljes összegű jogdíj (részletfizetési megállapodás esetén az utolsó jogdíjrészlet) megfizetésével a szervező felhasználási engedélye a felhasználás megkezdésére visszaható hatállyal a megfizetett szerzői jogdíjjal arányosan bővül, illetve a megtartott nyilvános előadáshoz szükséges mértékűvé válik.

A jogdíjközlemény jelentős mérsékléseket, kedvezményeket állapít meg arra az esetre, ha az egy előadáson belül a nem védett művek száma az 50%-ot meghaladja, vagy ha a szervező a rendezvény megtartását megelőzően az Artisjusszal kötött jogdíj-részletfizetési megállapodás szerint vállalja a várható bevétel alapján számított szerzői jogdíj 50%-ának első szerzőijogdíj-részletként történő megfizetését. Eltérő tarifák vonatkoznak továbbá a belépődíj nélküli rendezvényekre, a jótékony célú rendezvényekre, a rádió- és televízió-műsorok nyilvános előadására, valamint a rendező szervek által ren-

dezett nyilvános családi ünnepekre. A térítésmentes jegyek jogdíjának alapja nem a szakmai jegyek ára, hanem a közönség részére legnagyobb számban értékesített jegyek értéke.

Milyen összegű jogdíjat kell fizetni a műsorok továbbközvetítéséért, valamint a művek sugárzásáért vagy egyéb nyilvánosságához közvetítéséért?

A mű nyilvánosságához közvetítése történhet sugárzással vagy másként. Sugárzás a mű érzékelhetővé tétele távollévők számára, hangoknak, képeknek vagy technikai megjelenítésüknek vezeték vagy más hasonló eszköz nélkül megvalósuló átvitelével (földi sugárzás). Sugárzás útján megvalósuló műfelhasználásnak minősül a műholdas sugárzás, a kódolt sugárzás, a vezeték útján – vagy bármely más hasonló eszközzel vagy módon – történő műsorközvetítés. Jóllehet nyilvánosságához közvetítés az az eset is, amikor a művet úgy teszik a nyilvánosság számára hozzáférhetővé, hogy a nyilvánosság tagjai a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhatják meg („on demand” típusú műlehívás), 2004-től önálló közlemény formájában jelentették meg az „on demand” típusú műlehívás tarifáit és e felhasználás egyéb feltételeit. Az internethasználók egyedi választásán alapuló („on demand”) tartalomszolgáltatásokat nyújtó internetszolgáltatók más-más összegű – a lehívható művek, műrészletek számától, hosszától, illetve a felhasználáshoz kapcsolódó bevételtől függő – szerzői jogdíjat kötelesek fizetni.

A sugárzási jogdíjközlemény 2004-től két elemből áll. Az első a kábelszervezetek által fizetendő – a csatlakozott háztartások és a továbbközvetített műsorok száma alapján meghatározott – jogdíjak. A második a már nyilvánosságra hozott irodalmi és zeneművek ismételt sugárzási célú rögzítéséért és sugárzásáért fizetendő jogdíjak, amelyek mértéke a rádió- és televíziószervezetek költségvetési támogatása 1%-ának, előfizetői díjbevételeik 2%-ának, valamint reklám- és szponzorációs bevételeik 4%-ának együttes összege.

Milyen összegű jogdíjat kell fizetni a művek nyilvánosság számára lehívásra hozzáférhetővé tételéért?

A nyilvánosság számára lehívásra történő hozzáférhetővé tétel az irodalmi és zeneműveknek vagy azok részleteinek vezeték útján vagy bármely más eszközzel vagy módon történő olyan nyilvánosságához közvetítése, amelynek során a közönség tagjai a művekhez úgy férhetnek hozzá, hogy mind az egyes műveket, mind a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhatják meg („lehívás”). A lehívásra történő hozzáférhetővé tétel megvalósul tekintet nélkül arra, hogy a nyilvánosság tagjai a lehívott műveket számítógépre vagy bármely hordozóra letölthetik-e. A jogdíjközlemény alkalmazásában „szolgáltató” a művet lehívásra hozzáférhetővé tételre felajánló (tartalomszolgáltató), továbbá a tartalomszolgáltató által hozzáférhetővé tétel céljára felajánlott műhöz történő hozzáférés biztosításában részt vevő köztes szolgáltató.

Az Artisjus az új típusú internetes zenefelhasználási modellekhez igazította a zeneművek nyilvánosság számára egyedi lehívásra („on demand”) hozzáférhetővé tételére vonatkozó jogdíjközleményét, amely a jogdíjak megállapításánál figyelembe veszi a digitális jogkezelő rendszerek alkalmazását is. A tarifa mértéke függ egyrészt a letöltés lehetőségétől (letöltést engedő vagy nem engedő), másrészt a művek műfajától (zenemű, videoklip,

filmalkotás, egyéb audiovizuális mű), továbbá a műrészletek hosszától, illetve a letöltés időtartamától. A letöltést engedő felhasználásoknál a jogdíj mértéke függ attól is, hogy a szolgáltató realizál-e bevételt vagy sem. Az Artisjus a letöltést (tartós másolatkészítést) is lehetővé tevő kereskedelmi szolgáltatást nyújtók számára maximálja a nem letölthetően hozzáférhetővé tett művekre fizetendő általánydíjat. A jogdíjközlemény a lehívásra hozzáférhetővé tétel esetében fizetendő jogdíjminimumot a hozzáférhetővé tett művek hossza helyett azok számához igazodóan határozza meg.

2007-től a jogdíjközlemény szerkezete jelentősen egyszerűsödött, a díjakat tartalmazó fejezet áttekinthetőbbé vált. Ebben a fejezetbe kerültek a korábban külön fejezetben található mobiltelefon-csengőhangok felhasználására vonatkozó jogdíjak is. Egyértelmű elnevezést kapott és új szerkezeti egységbe került a hívódallam („ring back tone”, „fun dial” stb.) szolgáltatására vonatkozó díj, illetve az audiovizuális művekre vonatkozó díj. További újdonság, hogy a külföldön történő műlehívás esetén a jogdíjközlemény főszabállyá teszi a lehívás helyén fizetendő jogdíjmérték alkalmazását.

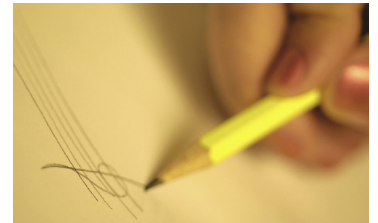
A már nyilvánosságra hozott, nem színpadi zeneműveknek és zeneszövegeknek, valamint az ilyen színpadi zeneművekből vett részleteknek a különböző hordozókon való rögzítése, többszörözése és terjesztése jelenti az ún. „mechanikai jogokat”. A közös jogkezelés keretében a hangfelvételgyártó a szerzői hozzájárulást az Artisjustól szerezheti meg. Az Artisjus – a hasonló külföldi társaságokkal megkötött kölcsönös képviselői szerződések révén – ezek nemzeti repertoárjait is képviseli.

A közzétett zeneművek és zeneszövegek hangfelvételeinek jogdíja a fogyasztói ár 8%-a vagy a hangfelvétel-kiadó nettó (áfa nélküli) átadási árának 11%-a, amelynek az alsó határát – mint jogdíjminimumot – az Artisjus kategóriánkénti (pl. single, maxi-single, LP), időtartam szerinti (8', 16', 30', 60' stb.) és a művek (műrészletek) száma szerinti bontásban határozza meg. A zenét tartalmazó CD-ROM mechanikai minimumjogdíja megkezdett zenei percenként 5 forint. A mechanikai jogdíjminimum olyan, kiegészítő jelleggel alkalmazásra kerülő jogdíjszint-szabályozó eszköz, amely megszabja a főszabályként százalékos alapon megállapításra kerülő jogdíj alsó határát. Ez határt szab a zenefelhasználási ár (a jogdíj) csökkentésének arra az esetére, ha a termék (CD, CD-ROM stb.) árát a hangfelvétel-előállító üzletpolitikai, verseny- vagy egyéb okból egy meghatározott szint alá csökkenti.

A videón (VHS-en, DVD-n és video-CD-n) többszörözött, filmalkotásokba foglalt zeneművekre megállapított mechanikai minimumjogdíj alapja a fogyasztói ár meghatározott százaléka a film teljes játszasidejéhez viszonyított zenefelhasználási időtartam arányában. Különbséget kell tenni továbbá az elsősorban zenei tartalmú (koncert, zenés portré, klip stb.) filmek, valamint a játék- és egyéb filmek jogdíjalapjának meghatározásakor.

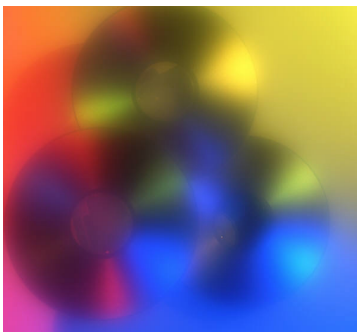
2006-tól a jogdíjfizetés alternatív alapját képező „nagykereskedelmi árnak” nevezett érték

Milyen összegű mechanikai minimumjogdíjat kell fizetni?



megjelölése „terjesztői átadási árra” változott. Ez a módosítás a jogdíjmérték csökkenésével járt. Ugyancsak csökkent a VHS-, video-CD - és DVD-videokiadványok díjmértéke. A technológiai és a piaci változások révén új kategóriaként jelennek meg a díjközleményben a DVD-audio-, a DualDisc-hordozók, továbbá a hangoskönyv- és a karaokekiadványok.

Milyen összegű jogdíjat kell fizetni az üres hang- és képhordozók után?



Az Szjt. értelmében a rádió- és a televíziószerzők műsorában sugárzott, a saját műsort vezető útján a nyilvánossághoz közvetítők műsorába belefoglalt, valamint a kép- vagy hanghordozón forgalomba hozott művek szerzőit, előadóművészi teljesítmények előadóművészeit, továbbá hangfelvételek előállítóit műveik, előadóművészi teljesítményeik, illetve hangfelvételeik magáncélú másolására tekintettel megfelelő díjazás illeti meg (üreskazetta-díjigény).

A díjat az üres kép- és hanghordozó gyártója, külföldi gyártás esetén pedig a jogszabály szerint vám fizetésére kötelezett személy mellett – egyetemlegesen – a hordozót belföldön elsőként forgalomba hozó személy a forgalomba hozataltól, külföldi gyártás esetén pedig a vámkezelés befejezésétől számított nyolc napon belül köteles megfizetni az Artisjusnak. 2004. május 1-jétől az Szjt. a jogdíjfizetési kötelezettséget egyetemlegesen kiterjesztette a forgalmazói lánc egészére is. A befolyt díjaknak a költségek levonása után fennmaradt összegből hanghordozók esetében 50% a zeneszerzőket és az írókat, 30% az előadóművészeket, 20% a hangfelvételek előállítóit illeti meg. Képhordozók esetében a befolyt díjaknak a költségek levonása után fennmaradt összegből – ha az érintett közös jogkezelő szervezetek évente március 31-ig másként nem állapodnak meg – 13% a filmelőállítókat, 22% a filmalkotások mozgóképi alkotóit, 4% a képzőművészeket, az iparművészeket és a fotóművészeti alkotások szerzőit, 16% a filmírókat, 20% a zeneszerzőket és a zeneszövegírókat, valamint 25% az előadóművészeket illeti meg. Az Artisjus a díjaknak azt a részét, amely az általa a felosztást illetően nem képviselt szerzőknek és szerzői jogi jogosultaknak, az előadóművészeknek és a hangfelvétel-előállítóknak jár, a jogosultak közös jogkezelő szervezeteinek utalja át.

Üres audio- és videokazetták esetében a fizetendő jogdíj fix összegben lett meghatározva, amely a hordozó időtartamához igazodik (60', 90', 90' felett). Nyersanyagimport esetén a jogdíj alapja a behozott hang-, illetve képhordozó méterhossza.

A jogdíjközlemény a piacon jelen lévő, zenei anyagok rögzítésére alkalmas új hordozókra is kiterjeszti a jogdíjfizetési kötelezettségeket. Ilyenek a DVD-R, DVD-RW, DVD+RW hordozók, illetve az audiólejátszásra alkalmas memóriakártya. Különválasztja az írható CD-k jogdíjterheit az alábbi típusok megkülönböztetése alapján: CD-R és CD-RW 300 MB-ig, CD-R és CD-RW/Data 700 MB-ig, CD-R és CD-RW/Audio, illetve 700 MB felett. Az írható CD-lemezek rohamos térhódítása szükségessé tette a díjszabásban korábban is szereplő CD-R tagolását. Mindkét típus egyformán alkalmas zenei, irodalmi, audiovizuális szerzői művek, illetve rádió- és televízióműsorok rögzítésére, ugyanakkor a „Data” megjelölésű

lemezek egy részét valóban nem szerzői művek, illetve műsorok, hanem „más adatok” rögzítésére használják. (A gyakorlat azonban azt mutatja, hogy a felhasználók többsége e többfunkciós hordozókat mégis zenei anyagok magánmásolására vásárolja az olcsóbb ár miatt.) A PC-k merevlemezére (*hard disk*) és az ahhoz hasonló eszközökre a jogdíjközlemény hatálya nem terjed ki. A díjszabás 2007-től olyan, magáncélú másolatkészítésre használt hordozókra is kiterjed, amelyeket a korábbi díjszabások egyértelműen nem nevesítettek: az üres hang- és képhordozónak minősülő egyéb, nagy kapacitású optikai diszkekre és az audio- és audiovizuális tartalom rögzítésére szolgáló, szórakoztatóelektronikai eszközökbe integrált tárolóegységekre.

2002-től valamennyi írható CD-típusra hologramos Artisjus-védjegyet tartalmazó címkét vezettek be. Az írható CD-lemezek piacán meglévő szürke- és feketeimport csökkentése, illetve megszüntetése érdekében a jelentős importőrök, márkaképviselők, valamint a jogosultak már huzamosabb ideje javasolják hologramos címke bevezetését. A sorszámmal ellátott hologramos címkét az Artisjus kizárólag a jogdíj megfizetését igazoló importőröknek adja ki, ezzel könnyen megkülönböztethetővé téve azon hordozókat, amelyek után a szerzői jogdíjat megfizették. A címke egyrészt védjegy, másrészt jogkezelési adat hordozója; engedély nélküli használatának jogkövetkezményei is ehhez igazodnak.

A HUNGART jogdíjközleményében szabályozott felhasználások közös kezelését nem az Sztj. írja elő, hanem az a jogosultak (a HUNGART tagságát jelentő alkotóművészek) elhatározásán alapul. Az egyedi engedélyezés önkéntes korlátozását a kommunikációs és terjesztési technikák óriási fejlődése tette szükségessé: elkerülhetetlenné vált, hogy a szerző e jogosultságot a HUNGART-nak átengedje, hogy az a nevében eljárjon.

Eltérő rendelkezés hiányában tehát a képző-, ipar- és fotóművészet alkotásainak bármely felhasználása – amennyiben az az Sztj. értelmében jogdíjköteles – a HUNGART, illetve egyes esetekben a jogosult előzetes hozzájárulásához kötött, különösen reklám-, illetve hirdetési célokra történő felhasználás esetén. A jogdíj mértéke elsősorban a felhasználás jellegének, terjedelmének függvénye, és/vagy általános tarifaként vagy egyedi szerződés keretében kerül meghatározásra. A díjszabás kizárólag a HUNGART közreműködésével történő jogosítások tekintetében érvényes, vagyis ha a szerző vagy más jogosult közvetlenül ad engedélyt a felhasználásra, úgy a tarifák nem kötelezőek.

A felhasználás engedélyezése általában egyszeri alkalomra, az ott megjelölt formában és terjedelemben történő megjelentetésre vonatkozik. A díjszabásban megjelölt példányszámok a kinyomtatott, illetve nyomtatásra szánt példányokra vonatkoznak, illetve a terjedelem a mindenkori kiadvány szedéstükréhez igazodik. A megállapított példányszámon felüli példányokhoz újabb jogosítás beszerzése szükséges, ami könyvek esetében csak különösen indokolt esetben tagadható meg. Amennyiben ez nem történne meg, úgy a felhasználó elveszít minden esetleges kedvezményhez való jogot, illetve a díjjal

Milyen összegű jogdíjat kell fizetni a képzőművészeti alkotások „másodlagos” felhasználása után?



azonos mértékű pótdíj megfizetésére lesz kötelezett. A felhasználásra jogosított köteles a felhasználás során megfelelő helyen az alkotó nevét, a mű címét és a HUNGART jelet feltüntetni, illetve utalni minden olyan személyre, aki a jogosítás folyamatában részt vett. Gyűjteményes művek esetén is egyértelmű módon kell a jogok forrását feltüntetni. Jogszulatlan, illetve a megengedett példányszámon felüli felhasználások minden esetben a jogdíj 100%-ának megfelelő pótdíj megfizetésének kötelezettségét vonják maguk után.

Milyen összegű jogdíjat kell fizetni a fénymásolással történő többszörözés után?

A Magyar Reprográfiai Szövetség állapítja meg a könyvként vagy folyóiratként kiadott művek szerzőit és kiadóit e művek reprográfiával (fénymásolással vagy más hasonló módon vagy hordozón) történő többszörözésére tekintettel megillető jogdíjakat. A reprográfiai díjat a reprográfiára szolgáló készülék gyártójának, külföldön gyártott készülék esetében pedig a vám fizetésére kötelezett személynek vagy – vámfizetési kötelezettség hiányában – egyetemlegesen a készüléket az országba behozó személynek és az azt belföldön először forgalomba hozó személynek kell megfizetnie. Ezen felül a reprográfiára szolgáló készüléket ellenérték fejében üzemeltetők (az ún. *copyshop*-vállalkozások) is kötelesek díjat fizetni. A nagy felhasználói szervezetek, intézmények (egyetemek, könyvtárak, közigazgatás, nonprofit szektor stb.) csak abban az esetben alanyai ennek a jogdíjfajtának, ha üzletszerű másolást folytatnak.

A reprográfiára szolgáló berendezéseket, vagyis az elektrosztatikai elven működő másológépeket és minden egyéb (pl. termikus elven működő, kontakt) másológépet, valamint az irodai sokszorosítógépeket a Belföldi Termékosztályozás (BTO) alapulvételével termékszám és ITJ szám szerint sorolja fel a 158/2000. (IX. 13.) Korm. rendelet. 2004 júniusától – a nemzetközi egyezményekkel és a szerzői jogi törvénnyel való teljes összhang megteremtése érdekében – a díjfizetésre kötelezett eszközök köre kiegészült azokkal a berendezésekkel, amelyek nyomtatásra szolgálnak, továbbá azokkal a multifunkcionális eszközökkel, amelyek nyomtatásra vagy fénymásolásra, továbbá szkennelésre vagy faxolásra is alkalmasak.

Az elektronikus vagy termikus elven működő, a diázó, a hőmásoló és egyéb kontakt másológépek forgalmazói a készülékek másolási sebességének alapulvételével meghatározott díjakat kötelesek megfizetni. A gyártóknak a forgalomba hozatal napjától, az importőröknek a vámkezelés befejezésétől számított nyolc napon belül kell teljesíteniük a jogdíjfizetést. Gyártónak minősül az is, aki a reprográfiára szolgáló készüléket alkatrészekből állítja össze.

Az ellenérték fejében történő fénymásolás díjtarifái szerint eltérő összegű jogdíjat kell fizetni a fénymásolóüzletekben, a kiskereskedelmi üzletekben, a felsőoktatási intézményekben, a nyilvános könyvtárakban, közoktatási és közművelődési intézményekben és az egyéb, a nyilvánosság számára hozzáférhető helyen üzemelő eszközök után. Ezen felül a tarifa mértéke függ a készülék üzemelési helye szerinti település típusától, továbbá (a *copyshopok* esetében) a készülék másolási sebességétől.

Az MSZSZ-EJI és a MAHASZ közös jogdíjközleménye a kereskedelmi célból kiadott hangfelvételnél vagy az arról készült másolatnak sugárzás útján, továbbá vezetékkel vagy bármely más hasonló eszközzel vagy módon a nyilvánossághoz közvetítéséért fizetendő előadóművészi és hangfelvétel-előállítói jogdíjakról intézkedik. Eszerint a hangfelvételt sugárzás útján a nyilvánossághoz közvetítő felhasználó az előadóművésznél és a hangfelvétel előállítójánál együttesen, költségvetési, fenntartói, illetve műsorszolgáltatáshoz nyújtott egyéb támogatása 1%-ának, továbbá előfizetői díjbevételei 2%-ának, valamint reklám- és szponzorációs bevételei 4%-ának megfelelő együttes összegű jogdíjat köteles fizetni. A felhasználó ugyanilyen mértékű jogdíjat köteles fizetni akkor is, ha a hangfelvételt nem sugárzással, hanem vezeték útján vagy bármely más hasonló eszközzel vagy módon – ideértve a számítógépes hálózat igénybevételét is – közvetíti a nyilvánossághoz. E jogdíjközlemény minimumdíjat is megállapít. 2007-től megszűnt a „webcasting” felhasználásokra korábban megállapított kedvezményes minimumdíj, e szolgáltatás erősödésére és terjedésére tekintettel. A hangfelvételnél a sugárzással egy időben, számítógépes hálózat igénybevételével is történő nyilvánossághoz közvetítéséért („*simulcasting*”) a felhasználó az előzőekben részletezett együttes összegű jogdíjon felül annak 5%-át köteles megfizetni. E jogdíjak megfizetése a felhasználót nem jogosítja fel arra, hogy a hangfelvételt olyan módon tegye a nyilvánosság számára hozzáférhetővé, hogy a közönség tagjai mind az egyes hangfelvételeket, mind pedig a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhassák meg („*lehívás*”).

Az MSZSZ-EJI szempontjából a nyilvánosság számára lehívásra történő hozzáférhetővé tétel a rögzített előadásoknak vagy azok részleteinek vezeték útján vagy bármely más eszközzel vagy módon történő olyan nyilvános hozzáférhetővé tétele, amelynek során a nyilvánosság tagjai mind az egyes előadásokat, mind a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhatják meg. A lehívásra történő hozzáférhetővé tétel megvalósul tekintet nélkül arra, hogy a nyilvánosság tagjai a lehívott előadásokat számítógépre vagy bármely hordozóra letölthetik-e.

A jogdíjközlemény alkalmazása szempontjából üzletszerűnek nem minősülő felhasználásért a szolgáltató nem köteles előadóművészi jogdíjat fizetni. A jogdíjközlemény lehetővé teszi, hogy a „kiszolgáltatónak” minősülő szolgáltatók – szűk körben és ellenőrzött feltételek mellett – legfeljebb 10 előadásrészletet előadóművészi jogdíj megfizetése nélkül is feltegyenek az internetre.

Más az előadóművészi jogdíj mértéke, ha a szolgáltató a felhasználáshoz kapcsolódóan nem ér el bevételt, és más, ha bevételhez jut. Ezen túl a fizetendő jogdíj mértéke függ a lehívható előadások, illetve előadásrészletek számától, továbbá attól, hogy a lehívás az átlagos felhasználó számára csupán az előadás érzékelését vagy letöltését (tartós másolat készítését) teszi-e lehetővé.

Milyen összegű előadóművészi és hangfelvétel-előállítói jogdíjat kell fizetni a hangfelvétel sugárzása és nyilvánossághoz közvetítése után?



Milyen összegű jogdíjat kell fizetni a rögzített előadás nyilvánosság számára lehívásra történő hozzáférhetővé tételéért?

Milyen összegű jogdíjat kell fizetni az előadás sugárzása vagy a nyilvánossághoz történő átvitel céljára készült rögzítése után?

Az MSZSZ-EJI jogdíjközleménye a televíziószervezet és a saját televízióműsort vezeték útján a nyilvánossághoz közvetítő által sugárzás vagy a nyilvánossághoz történő átvitel céljára rögzített előadás első sugárzását követő ismételt sugárzásának előadóművészi díjára terjed ki.

A díjak kellően differenciáltak: függnek a műsorszolgáltató típusától (közszolgálati és nem közszolgálati műsorszolgáltatók), a műsorszolgáltatás vételkörzetétől (országos, körzeti, helyi) és a sugárzott felvétel perchorosszától. A televíziós műsorszolgáltatás sajátosságaira és a kialakult felhasználási szokásokra (szerződéses gyakorlatra) figyelemmel a jogdíjközlemény számos esetben (pl. műsorelőzetes céljára történő ismétlés) mentesíti a felhasználót a jogdíj megfizetése alól.

Milyen összegű jogdíjat kell fizetni a hangfelvételek nem kereskedelmi forgalomba hozatal céljából történő többszörözéséért?

A MAHASZ jogdíjközleményében szabályozott felhasználások (zenegépekben történő felhasználás céljából készült többszörözés, valamint a nyilvános helyen történő lemezbemutató-műsorszolgáltatás céljából készült többszörözés) közös kezelését – hasonlóan a HUNGART közleményében szabályozott felhasználásokhoz – nem az Sztj. írja elő, hanem az a hangfelvétel-előállító elhatározásán alapul. Az egyedi engedélyezés önkéntes korlátozását a másolatkészítések tömegessé válása tette szükségessé.

2008-ban a jogdíj mértéke zenegépekben történő felhasználás céljából készült többszörözés esetén hangfelvételenként és többszörözésenként 160 forint. A felhasználás egyéb feltételeiről a MAHASZ és a felhasználók szerződésben állapodnak meg. Amennyiben a felhasználás részletes feltételeiről szóló szerződés másként nem rendelkezik, a felhasználó köteles a MAHASZ-t tájékoztatni az általa üzemeltetett zenegépek működtetési helyéről, közölni a gép azonosító- vagy gyári számát, a zenegépben elhelyezett, általa többszörözött hangfelvételek vonatkozásában azok címét, előadóját és előállítóját, a zenegép értékesítése esetén a vevő nevét, illetve elnevezését és pontos címét. A MAHASZ a zenegépek tartalmát a helyszínen ellenőrizheti.

Nyilvános helyen történő lemezbemutató-műsorszolgáltatás céljából készült többszörözés esetén a jogdíj mértéke 2008-ban nagyjából:

- a felhasználó évi 80 000 forint + áfa jogdíj megfizetése mellett szerez hozzájárulást a hangfelvételek többszörözéséhez (átalánydíjas jogosítás);
- a felhasználó minden egyes másolatért 1600 forint + áfa/másolat jogdíjat fizet (példányonkénti jogosítás).

A felhasználás egyéb feltételeiről a MAHASZ és a felhasználók szerződésben állapodnak meg. Amennyiben a felhasználás részletes feltételeiről szóló szerződés másként nem rendelkezik, a jogdíj megfizetésével a felhasználó hozzájárulást szerez a tulajdonát képező, a hangfelvétel előállítója által többszörözött hanghordozókon rögzített hangfelvételek – legfeljebb két ízben történő – többszörözéséhez és a többszörözéseket lemezbemu-

tató műsor céljából történő felhasználásához. A felhasználó hozzájárulást szerez az általa szolgáltatott zenei programban szereplő hangfelvételek összegyűjtéséhez oly módon, hogy a különböző hanghordozókon szereplő hangfelvételeket egy hanghordozóra másolja át, de nem jogosult a zenei albumok teljes anyagának többszörözésére. E jogdíjak megfizetésén túl a hangfelvételben foglalt mű többszörözéséhez hozzájárulást kell kérni az Artisjustól.

A FilmJus jogdíjközleménye a televíziószervezet és a saját televízió-műsort vezeték útján a nyilvánossághoz közvetítő által sugárzás vagy a nyilvánossághoz történő átvitel céljára rögzített előadás első sugárzását követő ismételt sugárzásának filmszerzői díjára terjed ki. Az érintett filmszerzők: rendező, forgatókönyvíró (eredeti mű írója), operatőr, egyéb (animációs filmeknél: tervező, animátor).

A jogdíjak mindazon magyarországi gyártású filmalkotások sugárzással vagy egyéb módon történő nyilvánosságához közvetítése után fizetendő, amelyek után a jogosultak a műsorszolgáltató és a mű előállítója vagy forgalmazója (eladó) közötti szerződés alapján az említett felhasználások után jogdíjban nem részesülnek. E körbe tartoznak különösen az MTV Rt. archívumából más műsorszolgáltatók által átvett filmalkotások. A jogdíj fizetésére elsősorban a filmalkotás előállítója köteles, kivéve ha bizonyítja, hogy a szerződésében a szerzői jogdíj fizetésének kötelezettségét áthárította a felhasználást végző sugárzó-, illetve a nyilvánossághoz közvetítő szervezetre (műsorszolgáltató), amely esetben jogdíjfizetésre a felhasználást végző műsorszolgáltató köteles.

A jogdíjat a felhasználónak a műsorszolgáltatás jellegétől (kereskedelmi és közszolgálati) és az adott műsorszolgáltatásba bekötött lakások számától függően kell megállapítani és megfizetni. A jogdíj mértéke elsődlegesen a filmalkotás nyilvánosságához közvetítéséért a filmelőállítót megillető bevételhez igazodik, és csak másodlagosan a műsorszolgáltatás jellegéhez és a bekötött lakások számához. A jogdíjközlemény (az Artisjus és az MSZSZ-EJI – MAHASZ jogdíjközleményeihez hasonlóan és azokkal megegyező mértékben) bevezette a „*simulcasting*” után fizetendő jogdíj intézményét. Az egyenlő bánásmód követelményét szem előtt tartva a fizetendő jogdíjból 30% kedvezmény adható, amennyiben a felhasználó egyedi megállapodást köt a FilmJusszal a jogdíjközlemény alapján a rendszeres adatszolgáltatásról.

A nyilvános előadással történő egyes felhasználások után jogdíj fizetésére elsősorban a filmalkotás előállítója köteles, kivéve ha bizonyítja, hogy a szerződésében a szerzői jogdíj fizetésének kötelezettségét áthárította a felhasználást végző szervezetre, amely esetben jogdíjfizetésre a felhasználást végző szervezet köteles. A jogdíjat a felhasználónak a nyilvánosságra hozatal hosszától (pl. kiállítás időtartama hónapokban), a nyilvánosságra hozatal módjától (egy vagy több vetítőn és/vagy képernyőn), a becsült látogatószámtól és a kért belépti díj mértékétől függően kell megfizetni. A jogdíj a nyilvánosságra hozott

Milyen összegű jogdíjat kell fizetni a filmalkotások sugárzással vagy egyéb módon történő nyilvánosságához közvetítése, illetve egyes nyilvános előadással történő felhasználása után?



mű hossza és a mű nyilvánosság által való elérhetősége időtartamának függvényében: 2,18 Ft + áfa/másodperc/hónap.

Milyen összegű jogdíjat kell fizetni a filmalkotások digitális hordozón (video-CD, CD-R, CDi, DVD) többszörözött példányonkénti terjesztése után?

A FilmJus 2004-től új díjszabást állapított meg a filmalkotások digitális hordozón (video-CD, CD-R, CDi, DVD) többszörözött példányonkénti terjesztésének jogdíjáról. A jogdíjak a magyarországi gyártású (azaz magyarországi székhellyel rendelkező filmelőállító által előállított) filmalkotások digitális hordozón (video-CD, CD-R, CDi, DVD) történő többszörözése, illetve példányonkénti terjesztése után fizetendők. A jogdíj fizetésére elsősorban a filmalkotás előállítója köteles, kivéve ha bizonyítja, hogy a felhasználóval kötött szerződésben a szerzői jogdíj fizetésének kötelezettségét kifejezetten és egyértelműen áthárította a felhasználóra, amely utóbbi esetben a jogdíjat a felhasználó köteles megfizetni. A jogdíj-fizetésre kötelezett akkor mentesül a jogdíjfizetés alól, ha igazolja, hogy a felsorolt filmszerzők az adott felhasználás után egyedi megállapodás alapján jogdíjban részesülnek.

A jogdíj mértéke több tényezőtől függ: egyrészt a többszörözött mű árából, másrészt a sokszorosítás példányszámától, harmadrészt az audiovizuális műnek az adott hordozón lefoglalt hosszától. A fizetendő jogdíj kiszámításának módszere a következő: példányonkénti, a fogyasztói (áfát magába foglaló) ár 8%-a vagy a felvételkiadó nettó (áfa nélküli) átadási árának (terjesztők számára közzétett katalógusár, PPD) 11%-a szorozva a megjelent példányszámával szorozva a hordozón található audiovizuális mű elfoglalt helyének arányával a hordozó teljes, felhasznált kapacitásához viszonyítva. E számítási módtól függetlenül 2008-ban a fizetendő jogdíj az audiovizuális mű megkezdett percére és példányára vonatkoztatva legalább 2,20 forint. A speciális célú, nem önálló terjesztésre szánt hordozók (pl. lapmelléklet) másolása/többszörözése esetén fizetendő jogdíjat a FilmJus a hasonló felhasználások elveinek figyelembevételével esetenként állapítja meg.

Milyen összegű jogdíjat kell fizetni a filmalkotások nyilvánosság számára lehívásra („on demand”) hozzáférhetővé tétele után?

A FilmJus 2007 májusától bevezetett jogdíjkezelésében megállapított jogdíjak a már nyilvánosságra hozott magyarországi gyártású (azaz magyarországi székhelyű filmelőállító által előállított) filmalkotásoknak vagy azok részleteinek nyilvánosság számára lehívásra hozzáférhetővé tétele engedélyezése fejében fizetendők. A nyilvánosság számára lehívásra hozzáférhetővé tétel a filmalkotásoknak vezeték útján vagy bármely más eszközzel vagy módon a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétele úgy, hogy a nyilvánosság tagjai a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhatják meg. A lehívásra hozzáférhetővé tétel megvalósul tekintet nélkül arra, hogy a nyilvánosság tagjai a lehívott filmalkotásokat számítógépre vagy bármely más hordozóra letölthetik-e. A filmalkotások lehívásra történő hozzáférhetővé tételéhez a jogdíjkezelés szerinti engedélyen kívül az egyéb érintett jogosultak engedélye is szükséges. A jogdíjfizetésre kötelezett mentesül a FilmJusnak történő jogdíjfizetés alól, ha a szerzők vagy a filmelőállító (szerződéses vagy egyoldalú) nyilatkozatával igazolja, hogy a filmszerzők az adott felhasználás után egyedi megállapodás alapján jogdíjban részesülnek, vagy azt, hogy a filmszerzők kifejezetten lemondtak az adott felhasználás után őket megillető jogdíjról.

A jogdíj mértéke függ egyrészt a letöltés lehetőségétől (letöltést engedő vagy nem engedő), másrészt attól is, hogy a szolgáltató a felhasználáshoz kapcsolódóan bevételt ér-e el vagy sem. Letöltést nem engedő felhasználás esetén, ha a filmalkotások ingyenesen hívhatók le, a fizetendő jogdíj 2008-ban lehívott filmalkotásonként havonta 30 forint. Filmalkotás részlete esetén a jogdíj időarányosan csökkentett része fizetendő. Abban az esetben, ha a filmalkotások díjfizetés ellenében hívhatók le, a fizetendő jogdíj a nyilvánosság tagja által a lehívás fejében fizetett díj 6%-a, ilyen díjbevétel hiányában a szolgáltatással kapcsolatban elért egyéb (reklám- és szponzorációs) bevételek 6%-a, de legalább a jogdíjminimum. Letöltést (tartós másolatkészítést) engedő felhasználás esetén, ha a szolgáltató a felhasználáshoz kapcsolódóan bevételt ér el, a fizetendő jogdíj a nyilvánosság tagja által a letöltés fejében fizetett díj vagy az előfizetési díj 6%-a, ilyen díjbevétel hiányában a szolgáltatással kapcsolatban elért egyéb (reklám- és szponzorációs) bevételek 6%-a, de legalább a jogdíjminimum.

A jogdíjközlemény alkalmazásában a szolgáltató a filmalkotást lehívásra hozzáférhetővé tételre felajánló (tartalomszolgáltató), továbbá a tartalomszolgáltatótól különböző, a tartalomszolgáltató felhasználási tevékenységéhez közvetlenül vagy közreműködő(k) útján kapcsolódó, közvetítő szolgáltatást nyújtó személy, illetve szervezet. Egyéb (reklám- és szponzorációs) bevétel pedig az a bármilyen forrásból származó, mindazon befizetés és dolog átadásával vagy tevékenység végzésével teljesített szolgáltatás, amelyre az adott szervezet beszámolási/könyvvezetési kötelezettsége a mindenkor hatályos számviteli jogszabályok értelmében kiterjed.

VI. EGYÉB SZERVEZETEK SZEREPE A SZERZŐI JOGI JOGÉRVÉNYESÍTÉSBEN

Mit kell tudni a Szerzői Jogi Szakértő Testületről?

A Szerzői Jogi Szakértő Testület (SZJSZT) szervezetéről és működéséről a 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet rendelkezik. Ez a szervezet az MSZH mellett működik. Az SZJSZT leginkább perben álló felek közötti jogvitában vagy a hatóságok (pl. rendőrség) megkeresésére jár el, de arra is lehetőség van, hogy peren kívül vagy a pert megelőzően kérjék fel



szakértői vélemény adására. Az sem kizárt természetesen, hogy csak az egyik fél forduljon az SZJSZT-hez. Az SZJSZT általában háromtagú, bonyolultabb ügyekben pedig öttagú tanácsban jár el. Az ügy előadóját és – a jogi szakvizsgálóval rendelkező testületi tagok közül – az eljáró tanács elnökét az SZJSZT elnöke jelöli ki. Különleges szakértelmet igénylő ügyben külső szakértő közreműködése is igénybe vehető. A szakértői vélemény elkészítésének alapdíja jelenleg háromtagú tanács esetében 180 000 forint (+ áfa), öttagú tanács esetében 285 000 forint (+ áfa), amelyet az SZJSZT elnöke – bíróság vagy hatóság megkeresése esetén 50%-kal, egyéb esetben az adott eset körülményeitől függő mértékben – megemelhet, ha azt az ügy bonyolultsága indokolja.

Mit és kivel egyeztet az Egyeztető Testület?

Az egyeztető eljárás igénybevételének lehetőségét az Sztj. eredetileg arra az esetre teremtette meg, ha a nyilvánossághoz – az eredetihez képest más szervezet közbeiktatásával – történő, egyidejű, változatlan továbbközvetítéssel kapcsolatban a felhasználó (tipikusan egy kábeltelvíziós szervezet) és a jogosultak, illetve azok közös jogkezelő szervezete között nem jön létre megállapodás a díjazásról és a felhasználás egyéb feltételeiről, és ezért bármelyik fél az Egyeztető Testülethez fordul. Az Sztj. 2004. május 1-jétől emellett lehetővé teszi az Egyeztető Testület eljárását az érintett felek közös megegyezése alapján a művek, teljesítmények felhasználása ellenében fizetendő – nem az előbbi rendelkezés

hatálya alá tartozó – díjazás és a felhasználás egyéb feltételei kapcsán felmerülő vitákban is, valamint igényjogosultságot biztosít egyes szabad felhasználások kedvezményezettjei számára, hogy a szabad felhasználásnak a jogosult általi lehetővé tétele érdekében az Egyeztető Testület eljárását kezdeményezzék. Az Egyeztető Testület az SZJSZT-n belül működik, így tagjait is az SZJSZT tagjai közül kell kiválasztani.

Az MSZH hagyományos feladata az iparjogvédelmi hatósági vizsgálatok és eljárások lefolytatása. Emellett a szellemi tulajdon védelme, vagyis az iparjogvédelem és a szerzői jog körében dokumentációs és információs tevékenységet folytat, részt vesz a vonatkozó jogszabályok előkészítésében, valamint a különböző kormányzati intézkedések kidolgozásában és végrehajtásában, továbbá az ezen a területen folyó nemzetközi, illetve európai együttműködés szakmai feladatainak ellátásában. A szerzői joggal összefüggő – hatósági jellegű – feladatok közül az SZJSZT hivatali feladatainak koordinálása, titkári teendőinek ellátása az MSZH feladata. Az MSZH elnöke véleményezi a közös jogkezelő szervezetek által az egyes felhasználási módok tekintetében megállapított jogdíjakat és a felhasználás egyéb feltételeit tartalmazó díjszabásokat azok miniszteri jóváhagyását megelőzően. 2006. április 15-től pedig a szerző, illetve a szerzői joghoz kapcsolódó jogok jogosultja az MSZH-tól kérheti művének, illetve teljesítményének önkéntes műnyilvántartásba vételét.

Melyek a Magyar Szabadalmi Hivatal szerzői jogi jogvédelmi feladatai?

VII. A SZERZŐI JOGI JOGSÉRTÉSEK JOGKÖVETKEZMÉNYEI

Mit kell tenni a szerzői jog megsértésekor?

Az Sztj. és más jogszabályok a szerzők jogérvényesítési lehetőségeinek meglehetősen gazdag tárházát biztosítják. Ha a jogkövetés nem valósul meg, vagyis jogsértés történik (akár a szerzők személyhez fűződő, akár vagyoni jogai tekintetében), a következő lehetőségek nyílnak meg a jogosultak számára:

1. Polgári jogi jogkövetkezmények

2. Vámintézkedések

3. Büntetőjogi jogkövetkezmények a következő bűncselekmények elkövetése esetén:

- bitorlás,
- a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése,
- a műszaki intézkedések kijátszása,
- a jogkezelési adat jogosulatlan meghamisítása vagy megváltoztatása.

Polgári jogi jogkövetkezmények

A szerzői jog, illetve a szerzői joghoz kapcsolódó jogok jogosultja az őt ért jogsérelem esetén a következő lehetőségek közül választhat (az egyik nem zárja ki a többi igény érvényesítését):

- követelheti a jogsértés megtörténtének bírósági megállapítását. Ez leginkább abban az esetben fordul elő, amikor a szerző valamely, személyhez fűződő jogát érte egyszeri sérelem anélkül, hogy a szerzőnél károsodást, a jogsértőnél pedig gazdagodást idézett volna elő, és a szerző nem tart igényt további erkölcsi elégtételre vagy anyagi kárpótlásra;
- követelheti a jogsértés vagy az azzal közvetlenül fenyegető cselekmények abbahagyását és a jogsértő eltiltását a további jogsértéstől. Ennek a folyamatos vagy ismétlődő jogsértések esetén van jelentősége;
- követelheti, hogy a jogsértő – nyilatkozattal vagy más megfelelő módon – adjon elégtételt, és hogy szükség esetén a jogsértő részéről és költségén az elégtételnek megfelelő nyilvánosságot biztosítsanak. Erre általában akkor kerül sor, ha a jogsértés alkalmas volt arra, hogy a szerző valamely jogára nézve a közvéleményt is megtévessze. Az interneten előforduló jogsértések esetén gyakori a nagy nyilvánosság, következésképpen fennáll a szerző joga arra, hogy ugyanitt kapjon elégtételt;
- követelheti, hogy a jogsértő szolgáltatson adatot a jogsértéssel érintett dolgok vagy szolgáltatások előállításában, forgalmazásában, illetve teljesítésében résztvevőkről, a jogsértő felhasználásra kialakított üzleti kapcsolatokról. Ez a lehetőség a sérelmet szenvedett fél számára a perbeli bizonyítást és az esetleges további igények támasztását könnyíti meg;
- követelheti a jogsértéssel elért gazdagodás visszatérítését. Ez legalább az az összeg, ami a mű jogszerű felhasználása esetén megilletné a szerzőt;

- követelheti a jogsértő költségén a sérelmes helyzet megszüntetését, a jogsértést megelőző állapot helyreállítását, továbbá a kizárólag vagy elsősorban a jogsértéshez használt eszköz és anyag, valamint a jogsértéssel előállított dolog lefoglalását, meghatározott személynek történő átadását, kereskedelmi forgalomból való visszahívását, onnan való végleges kivonását, illetve megsemmisítését. Ez utóbbi szankcióknak akkor van létalapjuk, ha a jogsértést megelőző állapot helyreállítására nincs maradéktalanul lehetőség, továbbá a kérdéses eszközök és anyagok elsődlegesen a jogsértést szolgálják.

A szerzői jog felróható megsértése esetén a szerzőnek kártérítés jár. Kártérítés címén a károsult vagyonában beállt értékcsökkenést, az elmaradt vagyoni előnyt, továbbá a vagyoni hátrány csökkentéséhez vagy kiküszöböléséhez szükséges költségeket kell megtéríteni. (Ha az összeg pontosan nem számítható ki, a bíróság a károsult teljes anyagi kárpótlására alkalmas általános kártérítést állapít meg.)

A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény 23. §-ának (1) bekezdése értelmében valamennyi szerzői jogi (és iparjogvédelmi jogi) ügy a megyei bíróság hatáskörébe tartozik.

A polgári eljárásban lehetőség van ideiglenes intézkedés elrendelésére, ha az közvetlenül fenyegető kár elhárítása vagy a jogvitára okot adó állapot változatlan fenntartása, illetve a kérelmező különös méltánylást érdemlő jogvédelme érdekében szükséges, és az intézkedéssel okozott hátrány nem haladja meg az intézkedéssel elérhető előnyöket. Az Sztj. akkor tekinti a kérelmező különös méltánylást érdemlő jogvédelméhez szükségesnek az ideiglenes intézkedést, ha a kérelmező igazolja, hogy a mű szerzői jogi védelem alatt áll, valamint ő az, aki jogosult fellépni a jogsértéssel szemben.

E jogkövetkezmények alkalmazandók – az Sztj.-ben foglalt feltételek teljesülése esetén – a szerzői jog védelmére szolgáló hatásos műszaki intézkedés megkerülésére, valamint a jogkezelési adat jogosulatlan eltávolítására vagy megváltoztatására, továbbá olyan művek, teljesítmények jogosulatlan terjesztésére, terjesztés céljából történő behozatalára, sugárzására vagy a nyilvánossághoz másként történő közvetítésére, amelyekről eltávolították vagy amelyeken megváltoztatták a jogkezelési adatot (lásd még: *Büntetőjogi jogkövetkezmények*).

Az egyes szellemi tulajdonjogokat feltehetően sértő áruk elleni vámhatósági intézkedésekről és az ilyen jogokat ténylegesen sértő áruk ellen hozandó intézkedésekről szóló 1383/2003/EK tanácsi rendelet, amely 2004. július 1-jén lépett hatályba – a végrehajtásához szükséges szabályokat megállapító 1891/2004/EK bizottsági rendelettel együtt –, európai uniós tagságunkra tekintettel hazánkban is közvetlenül alkalmazandóvá vált. E rendelet az Európai Unió egységes vámrendszeréből kiindulva rögzíti a szerzői és a szer-

Vámintézkedések

zői joghoz kapcsolódó jogokat sértő vámárúkkal szemben foganatosítható vámigazgatási intézkedésekre vonatkozó alapvető szabályokat is. A közösségi jogszabály közvetlen alkalmazhatóságához szükséges illeszkedési szabályokat az egyes szellemi tulajdonjogokat sértő áruk elleni vámhatósági intézkedésekről szóló 371/2004. (XII. 26.) Korm. rendelet tartalmazza. Ennek alapján a vámhatósági eljárás a szerzői vagy a szerzői joghoz kapcsolódó jogok jogosultjának kérelmére vagy jogsértés alapos gyanúja esetén hivatalból indulhat meg, aminek eredményeként megakadályozható a jogsértő áru belföldi forgalomba hozatala, kivitele vagy újbóli kivitele. A jogosultnak ezt követően bírósági eljárást kell kezdeményeznie, amelyben a szállítmány sorsa véglegesen eldől.

Büntetőjogi jogkövetkezmények

A bitorlás bűncselekményének egyik esetét valósítja meg, aki más szellemi alkotását sajátjaként tünteti fel, és ezzel a jogosultnak vagyoni hátrányt okoz. Aki gazdálkodó szervezetnél betöltött munkakörével, tisztségével, tagságával visszaélve más szellemi alkotásának hasznosítását vagy az alkotáshoz fűződő jogának érvényesítését attól teszi függővé, hogy annak díjából, illetve az abból származó haszonból vagy nyereségből részesítsék, illetve jogosultként feltüntessék, szintén bitorlást követ el [a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (Btk.) 329. §-a].

A szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése a Btk. 329/A. §-a értelmében bűncselekmény. Ennek alapesetét – két évi szabadságvesztés terhe mellett – az követi el, aki másnak az Szjt. alapján fennálló szerzői vagy ahhoz kapcsolódó jogát haszonszerzés végett vagy vagyoni hátrányt okozva megsérti. Ez azt jelenti, hogy a szerzői jogi jogsértés büntető törvényi tényállása megállapítható akkor is, ha tényleges vagyoni hátrány nem keletkezett, de az elkövető célja a gazdasági előny szerzése volt.

A Btk. továbbá büntetni rendeli a szerzői vagy a szerzői joghoz kapcsolódó jogok védelmét biztosító műszaki intézkedés kijátszását. Tilos az Szjt.-ben meghatározott hatásos műszaki intézkedést haszonszerzés végett megkerülni, vagy e célból az ehhez szükséges eszközt, terméket, berendezést vagy felszerelést készíteni, előállítani, átadni, forgalomba hozni vagy azzal kereskedni. Büntetendő az is, aki az Szjt.-ben meghatározott műszaki intézkedés megkerülése céljából az ehhez szükséges vagy ezt könnyítő gazdasági, műszaki, szervezési ismeretet másnak a rendelkezésére bocsátja (a Btk. 329/B. §-a). E rendelkezés alkalmazásában műszaki intézkedésnek minősül minden eszköz, alkatrész vagy technológiai eljárás, illetve módszer, amely arra szolgál, hogy a szerzői jog megsértését megelőzze vagy megakadályozza. Az Szjt. megfogalmazása szerint a műszaki intézkedést akkor kell hatásosnak tekinteni, ha az intézkedés eredményeként a mű a felhasználó számára csak – a szerző engedélyével végzett – olyan cselekmények útján válik hozzáférhetővé, amelyek az ehhez szükséges eljárás alkalmazását vagy hozzáférési kód megadását igénylik. Ezek az előírások elsősorban a kódolt televíziós adások feltörését, az illegális dekóderek (a szerzői jog szóhasználatában *kódoldók*) forgalmazását és felhasználását kívánják szankcionálni, de alkalmazhatók a védett szoftverek és adatbázisok feltörésénél is.

Bűncselekménynek minősül a jogkezelési adat meghamisítása is, azaz amikor az elkövető a védelem alatt álló mű, illetve teljesítmény felhasználásával összefüggésben megjelenített jogkezelési adatot haszonszerzés végett jogosulatlanul eltávolítja vagy megváltoztatja (a Btk. 329/C. §-a). Jogkezelési adat a jogosultaktól származó minden olyan adat, amely a művet, a szerzőt vagy a műre vonatkozó jogok más jogosultját azonosítja, vagy a felhasználás feltételeiről tájékoztat, ideértve az ilyen adatokat megjelenítő számokat vagy jelzéseket is.

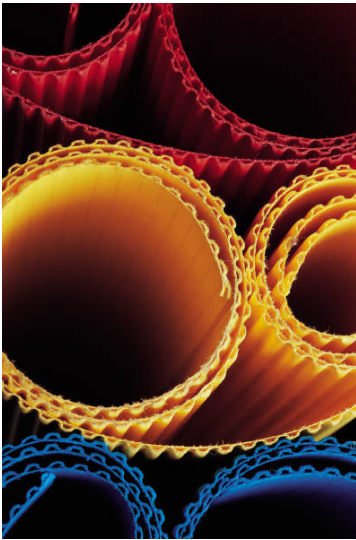
VIII. ADÓZÁSI ÉS TÁRSADALOMBIZTOSÍTÁSI SZABÁLYOK

Meddig lehet igénybe venni a szellemi tevékenységek szja-kedvezményét?

A személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény (Szjtv.) előírása szerint a szerzői jogi védelem alatt álló művek (teljesítmények) alkotóit a kedvezményezett tevékenységből származó jövedelem 25%-áig, de legfeljebb 50 000 forintig terjedő adókedvezmény illette meg. A szellemi tevékenységekből származó bevételekkel szemben – hasonlóan a többi önálló tevékenység bevételeéhez – vagy 10%-os költségátalányt, vagy tételes költségkimutatást lehetett elszámolni. Ez a kedvezmény 2007. január 1-jétől megszűnt, így utoljára a 2006-os jövedelmek után lehetett igénybe venni.

Változtak-e a szellemi termékek értékcsökkenési leírásának szabályai?

Az Szjtv. hatálya alá tartozó vállalkozói jövedelem szerinti adózást alkalmazó egyéni vállalkozó (de nem az önálló tevékenységet folytató magánszemély) által tartósan – legfeljebb egy éven túl – igénybe vett szellemi termék (mint vagyoni értékű jog) beszerzési árát hat év vagy ennél hosszabb idő alatt lehet leírni. Abban az egyébként elég gyakori esetben, amikor a szellemi terméket kizárólag a beszerzés évében hasznosítják (pl. egy színpadi mű bemutatása húsz előadásra adott év októberétől decemberéig), akkor a teljes jogdíjösszeget az adóévben kell leírni és elszámolni.



Minden más esetben a szellemi termék beszerzési vagy előállítási költségét azokra az évekre kell felosztani, amelyekben az ilyen eszközöket előreláthatóan használják. Ezt az időszakot és az évenként leírandó összeget az eszköz (szellemi termék) használatba vétele időpontjában kell meghatározni, a nyilvántartásokban feljegyezni. Az egyéni vállalkozó elszámolható értékcsökkenési leírása (amortizáció) a nem kizárólag üzemi célt szolgáló tárgyi eszközökre és szellemi termékekre 50%. A tételes költségelszámolást alkalmazó önálló tevékenységet végzők és az egyéni vállalkozók a 100 000 forint vagy annál kisebb egyedi beszerzési értékű tárgyi eszközt számolhatják el egy összegben (korábban 50 000 forint volt a felső határ).

A mozgóképről szóló 2004. évi II. törvénnyel beiktatott befektetési és adókedvezményekkel összhangban speciális szabályok vonatkoznak az egyéni vállalkozók által beszerzett filmszakmai típusú eszközök és megvalósított építmények amortizációjára. Eszerint a kizárólag film- és videógyártást szolgáló gépekre és berendezésekre 50%-os, míg a kizárólag film- és videógyártást szolgáló építményekre 15%-os értékcsökkenési leírás érvényesíthető.

Mennyi a kapott jogdíj adókedvezménye társaságiadó-alanyok esetében?

A társasági adóról és az osztalékadóról szóló 1996. évi LXXXI. törvény (Taotv.) szerint adózó 2003. január 1-jétől az adózás előtti eredményét csökkentheti az adóévben jogdíj címén kapott bevétel 50%-ával. Az adózás előtti nyereség e tétellel, valamint a kamat és a tőzsdei ügylet nyeresége címén csökkentő tételekkel együtt legfeljebb a felére csökkenthető.

Jogdíjnak minősül a felhasználó által a szerzői mű és a szomszédos jogi (pl. előadóművészi, hangfelvétel-előállítói) teljesítmény felhasználásáért fizetett díj. Ebből következően a Tautv. szempontjából adóalap-csökkentő bevételnek minősül az az ellenérték, amelyet a szerzői mű felhasználási jogának jogosultja a felhasználás harmadik személynek való engedélyezéséért a felhasználótól kap. A társaságiadóalap-csökkentés alanya tehát mindig az lehet, aki az adott műre vonatkozóan a felhasználás engedélyezése iránti joggal rendelkezik, és azt a bevételt számolhatja el adóalap-csökkentő bevételként, amelyet a felhasználásért részére a felhasználó fizet.

A kialakult és elfogadott megoldás az, hogy a felhasználási szerződésben a felek megosztják, azaz kétfelé bontják a díjat: a mű (előadás) létrehozásának munkadíjára (más néven a személyes tevékenységért járó rész) és felhasználási jogának ellenértékére (jogdíjra). A felhasználási szerződésben természetesen el kell választani, vagyis két külön tételként kell feltüntetni a munkadíjat és a jogdíjat.

A felek az összes körülményt mérlegelve maguk határozzák meg a megosztás arányát, nem sértve azt a fő elvet, miszerint mindkét díjelemnek reálisnak kell lennie. A kialakult gyakorlat alapján a munkadíj mértékét 20-30%-ban, a felhasználási jog ellenértékeként fizetendő jogdíj mértékét pedig 70-80%-ban szokták meghatározni. Ez az arány bizonyos esetekben korrekcióra szorul. Amennyiben a jogosult nem kizárólagos, hanem időtartamra, területre és felhasználási módra stb. korlátozott mértékű felhasználási jogot enged át a felhasználónak, úgy nem kifogásolható, ha a felek a teljes díj 50-60%-át a tevékenység ellenértékének, míg 40-50%-át jogdíjnak tekintik. A szerződéskötés időpontjában már meglévő, kész mű (előadóművészi teljesítmény, hangfelvétel stb.) felhasználására vagy a jövőben létrehozandó művek további (ismételt) felhasználására kötött szerződések esetében munkavégzés már nem történik, így az ilyen műért a felhasználó által fizetendő ellenérték az Sztj. szerinti vagyoni jog felhasználásának ellenértéke, ezért az teljes egészében jogdíjbevételeknek minősül.

A korábbi szabályok értelmében az eredeti szerzőnek minősülő természetes személy, valamint annak örököse választhatott a tárgyi adómentesség és az általános szabályok szerinti adózás között a szerzői jogi védelem alá tartozó szellemi alkotások, valamint az előadóművészet körében. 2003-tól ez a választási lehetőség megszűnt, így ennek a körnek is számlát kell kibocsátania, amelyben fel kell számítania a 20%-os adót. Ez praktikus azt jelenti, hogy a művészek, alkotók, továbbá jogutódaik csak áfás számla ellenében juthatnak hozzá az őket műveik (előadásaik) mindennemű felhasználása ellenében megillető jogdíjakhoz, ideértve a közös jogkezelőktől (pl. Artisjus, MSZSZ-EJI) kapott ún. kisjogos összegeket is. Ez különösen az idős szerzőket, illetve a szerzők örököseit érinti hátrányosan, akiknek korábban nem kellett külön erre a tevékenységre kiterjedő adószámmal és számlakönyvvel rendelkezniük.

Miként lehet a díjbevétel keletkezésének és elszámolásának feltételeit adójogi és számviteli szempontból elfogadhatóan megteremteni?

Áfa szempontjából adóalanynak minősülnek-e a szerzők és örököseik?

Lehetséges-e kivétel az áfa fizetése alól?

Igen, ha az áfakörbe bejelentkező jogosultak az alanyi adómentességet választották. Erre akkor nyílnak lehetőségek, ha a jogosult éves árbevétele – várhatóan vagy bizonyosan – 5 millió forint alatt marad (2008-ig ez az összeghatár 4 millió forint volt). Mindazonáltal a jogdíjvédelemre igényt tartó jogosultnak a számla kibocsátásához új, önálló tevékenységet folytató magánszemélyt illető adószámot kell beszereznie akkor is, ha már van egy társasági formában működő vállalkozása (pl. betéti társasága), amely cégnek természetesen van adószáma. Ha a vállalkozás keretében folyik a szerzői művek (előadóművészi teljesítmények) értékesítése, akkor az adószám kérése és a számla kibocsátása csak az adóalany természetes személyi minőségben illető jogdíjakra (közös jogkezelési jogdíjak) vonatkozik.

A számlakibocsátás alól „kivételt” jelentő szabály szerint a szerző, az előadóművészi tevékenységet folytató adóalany, illetve ezek természetes személy örököse mentesül az ezzel járó számlakibocsátás alól, ha ezt a kifizető adóalany (pl. közös jogkezelő szervezet) helyette átvállalja. Ez természetesen az adószámkérés, az adóbevallás és egyéb adminisztrációs terhek alól nem mentesít. A kivétel gyakorlati alkalmazása részletes végrehajtási szabályok híján nemigen lehetséges, hiszen a számlakibocsátási jog átvállalása nem változtat az adóalanyi minőségen.

A harmadik kivételt az az eset jelenti, amikor a szerző munkaviszony mellett egyedi vagy állandó megbízási, illetve felhasználási szerződés alapján szakfolyóiratokban, szakkönyvekben publikál, tanfolyamokon oktat, konferenciákon előad stb. Nem minősül ugyanis áfaalanyiságot megalapozó önálló gazdasági tevékenységnek, ha a szerző a munkát olyan munkavégzésre irányuló egyéb jogviszony keretében végzi, amely a megbízó felelősségével alá- és fölérendeltségi helyzetet jelent a teljesítés feltételeiben és díjazásában. Itt tehát a kivételt a megbízó irányító, „uralmi” pozíciója alapozza meg, függetlenül attól, hogy a megbízási vagy a felhasználási szerződés alapján létrejött mű (előadás) szerzői jogi védelem alatt áll-e vagy sem.

Hogyan kell számviteli szempontból elszámolni a szerzői műveket?

Egy szerzői mű megalkotásában és/vagy forgalomba hozatalában közreműködő vállalkozás (pl. egy filmgyártó cég) tevékenységének, illetve a jogdíjnak a számviteli megközelítése a számvitelről szóló 2000. évi C. törvénynek (a továbbiakban: Sztv.) a szellemi tulajdon számviteli elszámolására vonatkozó rendelkezéseinek alapulvételével lehetséges.

Ha az előállító vállalkozás maga gyártja és forgalmazza, illetve kizárólag a saját tevékenységi körén belül hasznosítja a művet, akkor az mint „szellemi termék” kerül a könyvekbe, és az erre vonatkozó számviteli szabályok alapján kerül aktiválásra és amortizálásra (2. számlaosztály).

Ha az előállító a műhöz kapcsolódó jogok összességét értékesíti határozott vagy határozatlan időre (azaz a mű teljes védelmi idejére), a jogszerző személy könyveiben azt az előzőek szerint kell szerepeltetni, és az előállító könyveiből azt ki kell vezetni.

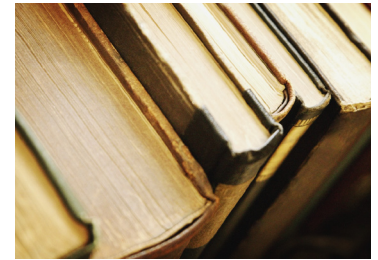
Ha az előállító csupán a műre vonatkozó felhasználási jogokat (az Sztv. szóhasználatában: licenct) adja el, a műre vonatkozó jogok megmaradnak a könyvekben, és csak az egyes jogok átengedését kell könyvelni. Annak a gazdálkodó szervezetnek, amely a felhasználási jogot megszerzi, az Sztv. 25. §-ának (6) bekezdésében leírtak szerint azt az immateriális javak között mint vagyoni értékű jogot kell nyilvántartania (1. számlaosztály), és azt az Sztv. idevonatkozó előírásai alapján amortizálhatja.

Összefoglalva: egy mű számviteli elszámolását az határozza meg, hogy a műre vonatkozó szerzői jogok kit illetnek meg (ki a műre vonatkozó szerzői jogok összességének vagy egy részének jogosultja). Abban az esetben, ha az előállítónál vannak (maradnak) a jogok, akkor az ő könyveiben „szellemi termék”-ként kell szerepelnie a műnek; ha az előállító a műre vonatkozó felhasználási jogokat értékesíti, a jogokat szerző személy számviteli szempontból vagyoni értékű jogot szerzett; az előállító könyveiben ilyenkor a műre vonatkozó jogokat változatlanul fel kell tüntetni. A vagyoni jogok teljes átruházása esetén a szellemi termék a jogokat megszerző könyveiben jelenik meg.

A társadalombiztosítási nyugellátásról a többször módosított 1997. évi LXXXI. törvény (Tny.) és a 168/1997. (X. 6.) Korm. rendelet (R.) rendelkezik. 2003. január 1-jétől a Tny. a szellemi alkotások teljes körére kiterjeszti a szerzői jogi védelem alá tartozó tevékenységekből származó jövedelmekre irányadó járulékfizetési előírásokat.

A nyugdíjjogosultságot – a baleseti rokkantsági nyugdíjra jogosultság kivételével – a szolgálati idő alapozza meg. A szolgálati idő igazolásának és a számítás módjának szabályai nem változtak, így változatlanok a szerzői és szomszédos jogi védelem alá tartozó személyes alkotótevékenység, előadóművészi tevékenység idejének beszámítására vonatkozó szabályok is (az R. 54–55. §-a). Eszerint akkor minősül szolgálati időnek ez a tevékenység, ha a mű (előadás) felhasználására szerződést kötöttek, és ennek alapján – meghatározott kivételekkel – a szerző (előadóművész) díjazásban részesül. Az R. határozza meg a szerzői jogi védelem alá eső személyes alkotótevékenység, illetőleg az előadások szolgálati időként figyelembe vehető napok számát, valamint a mű nyilvánosságra kerülésének kritériumait.

Az alkotók, előadóművészek társadalombiztosítási járulékfizetési kötelezettségének szabályai nem változtak a korábbi évekhez képest. Változatlan tehát az a szabály, miszerint biztosított a felhasználási szerződés alapján személyesen munkát végző személy is, amennyiben az e tevékenységből származó, tárgyhavi járulékalapot képező jövedelme eléri a tárgyhónapot megelőző hónap első napján érvényes minimálbér havi összegének (2008-ban 69 000 forint) 30%-át, illetőleg – naptári napokra lebontva – annak harmincad részét. A tb-jogsabályok értelmében felhasználási szerződés alapján személyesen munkát végző személynek az Sztv. védelme alá tartozó mű szerzője és az előadások előadója (előadóművésze), foglalkoztatónak pedig a felhasználási szerződésben meghatározott



Hogyan történik a szolgálati idő számítása szerzői jogi védelem alá tartozó tevékenységekből származó jövedelem esetében?

Változtak-e az alkotók, előadóművészek társadalombiztosítási járulékfizetési kötelezettségének szabályai?

felhasználó minősül. A járulékalap megállapításakor a felhasználási szerződés szerinti személyes munkavégzés díjazását kell figyelembe venni. Az Szjt. szerinti, a vagyoni jog felhasználásának ellenértékéeként kifizetett díj nem képez járulékot.

A szerzői művek elkészítésére, előadás megtartására irányuló (megbízási vagy vállalkozási jellegű) szerződések alapján kifizetett díjak után tehát csak akkor kell járulékot fizetni, ha a tevékenységből származó (napi) jövedelem eléri a havi minimálbér harmincad részének 30%-át, azaz 690 forintot. A napi jövedelem a szerződés szerinti díj szja-alapot képező részének a szerződés időtartama egy napjára eső hányada. Mindez azonban nem azt jelenti, hogy havi 20 700, illetve napi 690 forint szerzői (előadói) díj felett az általános szabályok szerint kellene megfizetni a nyugdíj- és az egészségbiztosítási járulékot. A társadalombiztosítási jogszabályok szerint ugyanis a szerzői díjas tevékenység két részre bontható: egyrészt a mű elkészítéséért (előadás megtartásáért) járó díjra, másrészt a mű (előadás) felhasználásáért járó díjra. A szabályok értelmében pedig csak az előbbit, tehát a tényleges munkavégzés díját (ha az meghaladja az említett összeghatárt) terheli járulékfizetési kötelezettség, a felhasználásért kifizetett összeget nem.

A fő kérdés az, hogy műfelhasználásnál, illetve előadás tartásánál miként lehet meghatározni az egy naptári napra jutó összeget. A szerzői művek felhasználása esetén általában a szerződéskötés napja és a mű elfogadásának napja közötti időtartam az irányadó. A Tny. szerint az előadások tartásáért (előadóművészi teljesítmény fejében) fizetett díj összegét előadásoként legfeljebb héttel lehet osztani, mert a jogszabály változatlanul csak hét napot ismer el az előadók egy előadásra eső biztosítási időszakának.

Kell-e egészségbiztosítási hozzájárulást fizetni szerzői, illetve előadói díjak kifizetésekor?

Az egészségbiztosítási hozzájárulás (eho) százalékosan meghatározott, adójellegű fizetési kötelezettség, amit akkor is meg kell fizetni, ha nincs személyes munkavégzés. (Nem tévesztendő össze az alább tárgyalandó ún. tételes eho-val, amelyet a foglalkoztatottak után kell fizetni.) A szerzői és az előadói díjak közül eho-t kell fizetni minden olyan, belföldi illetőségű magánszemélynek kifizetett jövedelem után, amelyet szja-előleg megállapításánál is figyelembe kell venni, és amely nem tartozik a társadalombiztosítási szabályok szerinti járulék alapjához (ez a felhasználás joga fejében fizetett díjrész). Az eho mértéke az alapját képező jövedelem 11%-a, és – mivel a kifizetőt terheli – nem a kifizetett díjból kell levonni, hanem az szja-előleg alapjából kell kiszámítani, és arra rá kell terhelni. Az eho-t fel kell számítani a felhasználási jogok átengedése fejében, valamint az Szjt.-ben szabályozott önálló díjigények alapján a szerzőknek, az előadóművészeknek és jogutódainak fizetett jogdíjakra.

A Tny. nemcsak százalékos, hanem tételes, egy naptári napra számított eho-ról is rendelkezik. Ez az összeg havi 1950 forint (napi 65 forint). A tételes eho-t a felhasználási szerződés alapján tevékenységet folytató személyek után – a szerződés fennállásának idejére – a felhasználó fizeti meg, kivéve, ha azt másnak kell megfizetnie.